

Boda Zoltán – Kocsán Annamária

A POLGÁRI PER IDŐSZERŰSÉGÉNEK FELÉRTÉKELŐDÉSE ÉS HATÁSAI AZ ÍTÉLKEZÉSRE

The Growing Importance of the Timeliness of Civil Litigation and its Impact on the Judiciary

Dr. Boda Zoltán bíró, Debreceni Törvényszék; PhD-hallgató, Debreceni Egyetem
Marton Géza Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola, BodaZoltan@debrecen.birosag.hu

Dr. Kocsán Annamária bíró, Debreceni Törvényszék, kocsana@birosag.hu

A bírósági statisztikai elemzések és igazgatási vizsgálatok elhúzódónak elsőfokú eljárásban a két éven túli pertartamú ügyeket tekintik. Ehhez képest a 2022. január 1-jén hatályba lépő a polgári peres eljárás elhúzódásával kapcsolatos vagyoni elégtétel érvényesítéséről szóló 2021. évi XCIV. törvény (Pevtv.) főszabálya szerint az elsőfokú eljárás időtartama akkor minősül észszerűnek, ha nem haladja meg a 30 hónapot, amely nem sokkal hosszabb az előbb említett két évnél. Az észszerű időtartam túllépése azonban már azt jelenti, hogy az alapjogsérelmet okozó bíróságnak (ráadásul a vizsgált eljárás teljes pertartamához igazodó) vagyoni elégtételt kell fizetnie a sérelmet elszenvedő félnek. Különös figyelem irányul tehát a jogszabályra. Elegendő arra gondolni, hogy 2021. év végén 3676 (!) olyan elsőfokú civilisztikai ügy volt folyamatban, amely – legalábbis a bírósági statisztikai módszertan alapján – elhúzódónak minősült.

KULCSSZAVAK: elhúzódás, észszerű idő, gyorsítás, pertartam, vagyoni elégtétel

Court statistical analyses and administrative inquiries consider cases with a duration of more than two years to be protracted in first instance proceedings. In comparison, Act XCIV of 2021 on the Enforcement of Property Compensation for Delay in Civil Proceedings, which entered into force on 1 January 2022 has a general rule which says that the duration of the proceedings at first instance is considered reasonable if the duration of the proceedings at first instance does not exceed 30 months, which is not much longer than the 2 years mentioned above. However, exceeding a reasonable period of time already means that the court that has caused the fundamental rights to be infringed must pay (to the total duration of the proceedings under examination) pecuniary compensation to the injured client. Particular

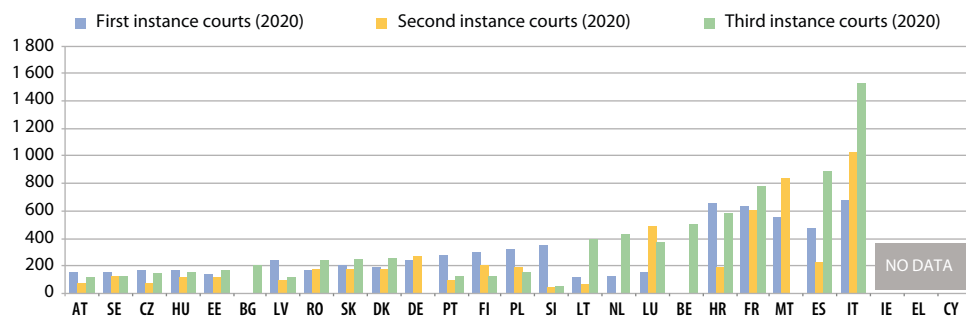
attention is therefore paid to the legislation, suffice it to think that at the end of last year, there were 3676 (!) pending civil cases at first instance – based on the judicial statistical methodology – classified as protracted.

KEYWORDS: duration of proceedings, reasonable time, acceleration, delay, pecuniary compensation

BEVEZETÉS, TARTALMI KERETEK MEGHATÁROZÁSA

Az egyes ügyek komplexitásához mérhető reális időtartam többszörös túllépésével együtt született bírósági határozatok végrehajthatóságának erodálódása mindamelllett, hogy az igazságszolgáltatást igénybe vevő ügyfelek – néha természetesen szubjektív – érzetét bizonyosan negatív irányba befolyásolja, az észszerű időn belüli eljárás követelményét is sérti.¹ Az időtényező gyakorlati súlyát a polgári ítélezésben napjainkban leginkább a polgári peres eljárás elhúzódásával kapcsolatos vagyoni elégtétel érvényesítéséről szóló 2021. évi XCIV. törvény (Pevtv.) adja, amely 2022. január 1-jén lépett hatályba.

A témakör azért is aktuális, mert ugyan a polgári peres eljárások jogszabályi keretének, azaz a polgári perrendtartás átalakításának az elsődleges célja az eljárások gyorsítása és hatékonyabbá tétele volt,² mégis vannak olyan szerzők, akik olyan következtetést vontak le,³ hogy a kódex az ilyen irányú reményeket – vagyis hogy az eljárások lényegesen gyorsabbá válnak majd – nem váltotta be teljes mértékben.

1. ábra: Az ügyek lezárásához szükséges becsült időtartam polgári és kereskedelmi peres ügyekben 2020-ban (minden bírósági szinten)

Forrás: https://commission.europa.eu/system/files/2022-05/eu_justice_scoreboard_2022.pdf

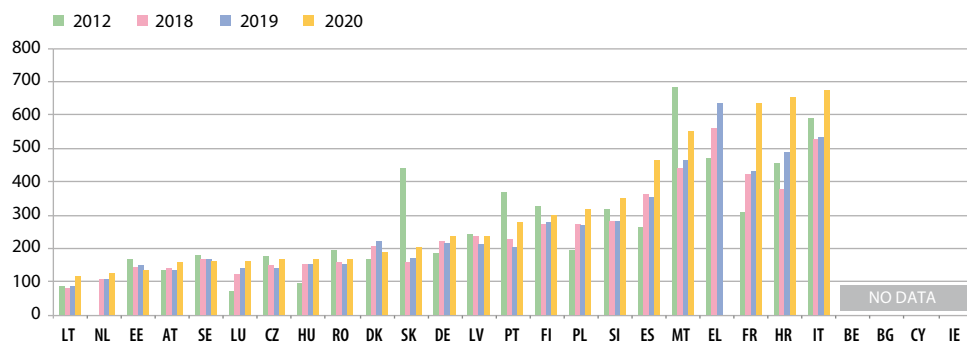
¹ RAINER 2022: 7.

² WALLACHER 2017: 530.

³ Lásd például RAINER 2022: 78; MÉSZÁROS 2021: 107, 118.

Ugyanakkor, még ha el is fogadjuk, hogy az eljárások hossza számottevően nem rövidült, álláspontunk szerint mindenképp elismerésre méltó, hogy az Európai Bizottság 2022. évi igazságügyi eredménytáblája idén is kiemelkedő eredményeket mutat: a magyar igazságszolgáltatás eredményessége alapján a polgári és kereskedelmi ügyekben a negyedik (!) legjobb igazságszolgáltatási rendszer az Európai Unióban.

Hazánkban az elsőfokú bírósági eljárások esetleges elhúzóadásának adatai szintén bizakodásra adhatnak okot a többi tagországhoz viszonyítva. Ezt a 2. ábra mutatja be.

2. ábra: Az ügyek lezárásához szükséges becsült időtartam polgári és kereskedelmi peres ügyekben 2012-ben és 2018–2020-ban (elsőfokon, napokban kifejezve)

Forrás: https://commission.europa.eu/system/files/2022-05/eu_justice_scoreboard_2022.pdf

Jelen tanulmány célja elsősorban annak számbavétele, hogy a Pevtv.-nek milyen hatásai lehetnek az ítélkezésre, és hogy a jelenlegi eljárási kódex alapján milyen eszközök (módszerek) állnak rendelkezésre ahhoz, hogy minél inkább mérséklődjön a vagyoni elégtétel megállapítására okot adó, észszerűtlen ideig tartó polgári peres eljárások száma. A dolgozat fő célkitűzése tehát alapvetően az eljárásjogi jogszabályi környezet vizsgálata.

Ebből kifolyólag a dolgozat – terjedelmi okokból – kisebb részben foglalkozik a bírósági szervezetrendszerben, igazgatásban rendelkezésre álló eszközök és intézkedési lehetőségek vizsgálatával. Ezeknek az időszerűséggel kapcsolatosan folyamatosan kiemelt céljuk az elhúzóó ügyek számának, illetve az összes folyamatban lévő ügghöz viszonyított arányának csökkentése. Hangsúlyozandó azonban, hogy még egy jól megalkotott eljárásjogi törvény sem jelenthet teljes garanciát arra, hogy a perelhúzóadások teljesen megszűnnek. Ugyanis – az eljárásjogi eszközrendszeren kívül – a polgári peres eljárások rendszerében is alapvető szerepet játszanak a bírósági szervezeti sajátosságok:⁴ az infrastrukturális háttér, az eljáró bírák kiválasztása⁵ és személyi attribútumaik, a megfelelő szervezés és irányítás, az erőforrások (kapacitások) megfelelő elosztása és kihasználása – különösképpen

⁴ Erről részletesen lásd például MAROSI–NAGY 2017.

⁵ Ezzel kapcsolatban lásd például DUDÁS–FAZAKAS–VERESS 2020.

megcélözva az egyes szervezeti egységek közötti munkateher egyenlő elosztását⁶ –, képzés, motiváció (anyagi és nem anyagi jellegű), az előmeneteli rendszer⁷ jellegzetességei stb.

A bírói függetlenség és az igazságszolgáltatási tevékenységre vonatkozó igazgatási szabályok⁸ elhatárolásával és azok egymáshoz való viszonyával kapcsolatban ki kell emelni, hogy a bírókat terhelik az ítélezés tartalmi kérdéseit nem érintő *igazgatási kötelezettségek* is, amelyek megtartása ellenőrizhető, és a bíró ennek kapcsán beszámoltatható.⁹ Idetartozik különösen, hogy köteles döntését észszerű időn belül meghozni.

Szintén területi okokból a tanulmány nem kíván mélyebben foglalkozni az észszerű időn belüli eljáráshoz való jog alapjogi gyökereivel,¹⁰ valamint az elv nemzetközi és európai jogi szabályozásával, joggyakorlatával,¹¹ ezekre olykor csak utal. Az értekezés kezdetén a Pevtv. azon rendelkezéseire koncentrálok, amelyek érdemben is érintik a perrendtartás azon rendelkezéseit és a bírósági igazgatás azon területeit, amelyek komoly hatással lehetnek az eljárások időszerűségére.

A polgári eljárásjogi kódex perhatékonysághoz kapcsoló alapelveinek kibontása kap helyet a következő fejezetben, majd igyekezünk inkább a bírósági jogalkalmazás (ítélkezési tevékenység) oldaláról megvizsgálni azt, hogy jelenleg milyen eljárásjogi módszerek adóttak ahhoz, hogy az eljárások ne tartsanak a feltétlenül szükséges időtartamnál tovább. Ebben a fejezetben különveszem a perindítási és perfelvételi szakot az eljárások olykor „felesleges” elhúzódtását eredményező és a tapasztalatok szerint az észszerűidőn-belüliség követelményének megsértését leginkább megalapozó bizonyítási eljárástól.

A dolgozat az észszerű időn belüli eljáráshoz való jog érvényesülését biztosítani szándékozó polgári perrendtartás hatályos szabályozására koncentrálok, a dogmatikai elemzésen túl olykor a gyakorlatias példák megfogalmazása útján, annak érdekében, hogy vizsgálódási körbe vonhassuk azon rendelkezéseit, amelyek alkalmasak lehetnek az alapelv érvényre juttatására. A tanulmány az elsőfokú eljárással foglalkozik, azon oknál fogva, hogy az eljárás elhúzódtása tipikusan ebben az eljárási szakaszban következik be, a jogorvoslati eljárási szakokra ez kevésbé jellemző.

A PEVTV. ÉS A MINDENNAPI GYAKORLATOT IS BEFOLYÁSOLNI KÉPES RENDELKEZÉSEI

A régi, 2017. december 31-ig hatályos, polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvényben (régii Pp.) a bíróság főszabályként szubjektív alapú, felrőhatóságtól függő felelőssége

⁶ Lásd bővebben például ÖRKÉNYI 2022.

⁷ Az előmeneteli rendszerről lásd például LUDÁNYI 2018.

⁸ Az igazgatási ellenőrzésről, a fegyelmi felelősségről lásd például GIMESI 2017.

⁹ 53/1991. (X. 31.) ABh.; 19/1999. (VI. 25.) ABh.; 54/2001. (XI. 29.) ABh.

¹⁰ Az időszerűség alapjogi aspektusairól lásd 36/B/2003. ABh.; 6/1998. (III. 11.) ABh.; 8/2015. (IV. 17.) ABh.; PÓCZA 2007; GADÓ 2000.

¹¹ Nemzetközi példákra lásd NYILAS 2016; KIRÁLY 2018.

alóli kivételként szabályozták – az eljárási kódexben anyagi jogi szabályként – a bíróságok feladataként a tisztességes eljáráshoz, valamint a perek észszerű időn belül való befejezéséhez fűződő, objektív felelősségen alapuló sérelemdíjat, illetve a kártérítés iránti igényt. Az alapjog rögzítésén túl ez a rendelkezés¹² volt hivatott biztosítani a félnek az eljárás észszerű időn belüli befejezéséhez való jogának sérelme esetén a kártérítés jellegű sérelemdíjat, amelynek elbírálásakor kiegészítő jelleggel feltétlenül szükséges a Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény (rég Ptk.) anyagi jogi szabályainak alkalmazása.¹³ A polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény (Pp.) kodifikációja során azonban koncepcionális döntés született arról, hogy az észszerű időn belüli eljárásra vonatkozó alapelv, valamint az ennek megsértése esetére szabályozott sérelemdíj a 2018. január 1-jétől hatályba lépő új polgári perrendtartásban nem fog szerepelni. A jogalkotó az intézményt nem az eljárási kódexben, hanem más jogforrás keretei között kívánta szabályozni. Ennek megfelelően a Pp. már nem tartalmazza a régi Pp. 2. §-ának rendelkezéseit – sem az alapelvet, sem a megsértése esetén biztosítandó sérelemdíjra és kártérítésre vonatkozó szabályozást.¹⁴

A szakirodalmi vélemények megoszlanak annak kapcsán, hogy a perelhúzóadás esetére rendelkezésre állt-e hatékony jogorvoslat a Pp. hatálybalépésekor. Király Lilla szerint egyfajta visszalépés volt megfigyelhető, hiszen a bíróságok régi Pp. szerinti szankcionálása kimaradt a Pp.-ből, és így megszűnt egy jogorvoslati lehetőség a fél számára. Kifejtette ugyanis, hogy az alkotmányjogi panasz nem megfelelő jogorvoslati lehetőség,¹⁵ valamint az eljárás elhúzódása miatti kifogás sem nyújt hatékony jogvédelmet a fél számára. A visszalépés pedig abban érhető tetten, hogy a régi Pp. a jelenlegivel szemben sokkal részletesebben fogalmazta meg a konkrét jogkövetkezményt a bíróságra nézve egy esetleges perelhúzóadás esetére.¹⁶

Ezen álláspont ellen érvelt Mészáros Pál Emil. Szerinte a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (Ptk.) jelenleg is tartalmazza az igény lehetőségét a fél számára, amennyiben a bíróság vagy más hatóság eljárása során kárt okoz neki.¹⁷ Álláspontja szerint a Pp. által végrehajtott dereguláció, egyszerűsítés nem valósítja meg azt, hogy a fél igényét ne tudná megfelelően érvényesíteni a bírósággal szemben. Elősorban az a tény, miszerint külön rendelkezés nincs a perkoncentráció megsértésével kapcsolatban, nem jelenti azt, hogy azzal szemben igényünket ne tudnánk előterjeszteni. Arra is utalt, hogy a kifogás intézményének ezen igénnyel kapcsolatos megjelenítése nem indokolt, hiszen ez egy olyan

¹² Régi Pp. 2. § (3) bekezdés.

¹³ BDT2008. 1811.

¹⁴ RAINER 2022: 24–25.

¹⁵ A 3024/2016. (II. 23.) AB határozatban az AB maga állapította meg, hogy az Alaptörvény védelmének legfőbb szerveként a tisztességes eljáráshoz való jog részelemét képező észszerű időn belül való elbírálás alaptörvényi rendelkezéséhez kapcsolódó alapjogvédelmi feladatát nem tudja hatékonyan ellátni. (Indokolás [18]). Ennek ellenére határozataiban általában felhívta a figyelmet arra, hogy a panaszos külön kártérítési igénnyel léphet fel a bírósággal szemben, hogy a perének tisztességes lefolytatásához és észszerű időn belül történő befejezéséhez való jogát érvényesítse. Lásd CZINE 2018: 63.

¹⁶ KIRÁLY 2018: 146.

¹⁷ Ptk. 6:549. § (1)–(2) bekezdés.

eljárásjogi intézmény, amely arra szolgál, hogy egy elmaradt intézkedést, perbeli cselekményt a fél igénye alapján az adott eljárásban pótoljanak. Ez nem egyenlő azzal, hogy a fél esetleges kárigényét érvényesíti egy más eljárásban. Két külön igényről van szó, az egyik egy anyagi jogi igény, a másik pedig egy eljárásjogi jogosultság kimerítése.¹⁸

Mészáros azon felvetése, hogy a Ptk. 6:549. § (1)–(2) bekezdései jelenleg is megjelenítik az igény lehetőségét¹⁹ a fél számára, ugyan kétségtelenül igaz,²⁰ a joggyakorlat alapján azonban arra következtethetünk, hogy a sikeres igényérvényesítésnek gátat szabott az, hogy a tisztességes eljáráshoz való jog mint eljárási alapjog nem tekinthető egyben személyiségi jognak is (amire hivatkoztak a felperesek), mivel a védendő érték nem közvetlenül az emberi személyiségből fakad.²¹ Ennek okán jómagam Királlyal értek egyet, azzal, hogy 2018. január 1. napjától (2021. december 31-ig) visszalépést tapasztalhattunk szabályozatlanság – kvázi elmaradt jogalkotás – miatt.

A polgári peres eljárások elhúzódásával kapcsolatos önálló jogorvoslati lehetőségre egészen 2021. május 11. napjáig kellett várni, amikor is a már korábban, 2018. október 19. napján benyújtott, T/2923. számú, Az egyes bírósági eljárások elhúzódásával kapcsolatos vagyoni elégtétel érvényesítéséről című törvényjavaslatot szinte egy az egyben alapul vevő, új, ugyanakkor csak a polgári eljárásokra leszűkítő törvényjavaslatot nyújtottak be A polgári peres eljárás elhúzódásával kapcsolatos vagyoni elégtétel érvényesítéséről címmel. Ezt azóta már elfogadták, és kihírdették a Pevtv.-t.

A 2022. január 1. napjától hatályos törvény a polgári peres eljárás észszerű határidőn belül történő befejezéséhez fűződő alapvető jogot helyezi speciális jogvédelem alá, szabályozza az alapjogsérelem vagyoni (pénzbeli) elégtétellel történő kompenzálását, illetve az ennek érvényesítését lehetővé tevő eljárást. Vagyoni elégtétel néven új jogkövetkezményt határoz meg az alapjogi sérelem kompenzálására, ezzel elhatárolja ezt a vagyoni kompenzációt a kártalanítás, kártérítés, sérelemdíj jogintézményeitől. Teszi mindezt azzal a céllal, hogy a bírósági eljárás észszerű határidőn belül történő befejezéséhez fűződő alapvető jog sérelme olyan feltétlen helytállási kötelezettséget teremtsen, amely alól nem lehet mentesülni a Ptk. kártérítésre irányadó szabályai szerint. Mivel a Ptk.-ban a sérelemdíj és a kártalanítás normái több ponton visszautalnak az alkalmazott kártérítési

¹⁸ Mészáros 2021: 105.

¹⁹ Szivós Kristóf szerint is habár a Pp.-ből kimaradt az észszerű határidőn belül való elbírálás követelménye, nem is volt szükség egy olyan elv kimondására, amely megismétli egyrészt az Emberi Jogok Európai Egyezményéből (6. cikk), másrészt az Alaptörvényből fakadó követelményeket. Egyebekben pedig a polgári jog megfelelő szabályainak alkalmazásával szerinte is teljes egészében le lehet fedni az 1952. évi Pp. 2. §-ának rendelkezéseit. Lásd Szivós 2018: 160.

²⁰ A 34/1992. AB határozat alapján a nem vagyoni kártérítés nemcsak a személyiségi jogok, hanem az alkotmányos alapjogok jogvédelmi eszközeként is funkcionálhat. Lásd GYÉKICZKY 2006; Debreceni Ítéletábra Pf.I.20.369/2007/3.

²¹ BDT2015. 3337. Az „elutasító” hazai bírósági gyakorlathoz lásd még Legfelsőbb Bíróság Pfv.IV.20.509/2007.; BDT2008. 1811.; BDT2009. 1976.; BDT2016. 3507.; BDT2017. 3704.; BDT2018. 3880.; BH2016. 241.; BH2019. 81.; Kúria Pfv.IV.20.913/2014/7.; Kúria Pfv. IV.21.423/2014/4.; Kúria Pfv. IV.21.809/2015/5.; Fővárosi Ítéletábra 17.Pf.20.629/2019/6-II.; Szegedi Ítéletábra Pf.I.20.801/2017/7.; Szegedi Ítéletábra Pf.II.20.308/2019/4.; Szegedi Ítéletábra Pf.I.20.009/2020/10.

jogra – előbbi a felelősség megállapításával és a sérelemdíj összegszerűségével, utóbbi a kártalanítás módjával és mértékével kapcsolatban –, a jogalkotó szerint dogmatikailag helytállóbb e jogintézményektől eltérő terminológiát használni az alapjog megsértéséhez fűződő jogkövetkezmény elnevezésére. Az új *sui generis* jogintézmény bevezetésével kívánják különválasztani ezt az alapjogvédelmet a személyiségi jogi védelemtől is, elismerve ezzel a jogirodalomban és a bírósági joggyakorlatban uralkodó felfogást. A jogalkotó ugyanakkor leszögezte, hogy nem valamely kár okozása vagy személyiségi jog megsértése – hanem meghatározott alapjog megsértése – a vagyoni elégtétel megítélésének az alapja, ezért a vagyoni elégtétel igénylése nem érinti a félnek azt a jogát, hogy a Ptk.-nak a bírósági jogkörben okozott károkért való felelősségre vonatkozó szabálya [Ptk. 6:549. § (1) bekezdés], illetve a Ptk. 2:52. §-a szerinti sérelemdíj érvényesítésére vonatkozó szabálya szerint pert indítson a bírósági eljárás elhúzódásával összefüggésben őt ért kár, illetve nem vagyoni sérelem orvoslása érdekében.²²

A Pevtv.-nek a mindennapi polgári ítélkezésre is kiható és az észszerűidőn-belüliség biztosításának követelményét leginkább érintő rendelkezései a következők:

„15. § (4) A bírósági eljárás vagy eljárási szakasz időtartamába nem számítható bele az a bírósági eljárás előrehaladását nem szolgáló időtartam, amely a bíróság érdekkörében felmerült, elhárítható ok miatt, szükségtelenül telt el, ha a kérelmező – habár arra jogszabályban biztosított lehetősége volt – nem nyújtott be kifogást az eljárás elhúzódása miatt.

(5) A bíróság – a nemperes eljárásban előterjesztett kérelem és ellenirat tartalmának korlátai között – mérlegeli, hogy a bírósági eljárásban félnek minősülő kérelmező, valamint a bírósági eljárást lefolytató bíróság eljárási cselekménye, illetve mulasztása mennyiben járult hozzá az észszerűnek minősülő időtartam meghaladásához. A bíróság e körülmények értékelését követően határozza meg a bírósági eljárás vagy eljárási szakasz figyelembe vehető időtartamát.”

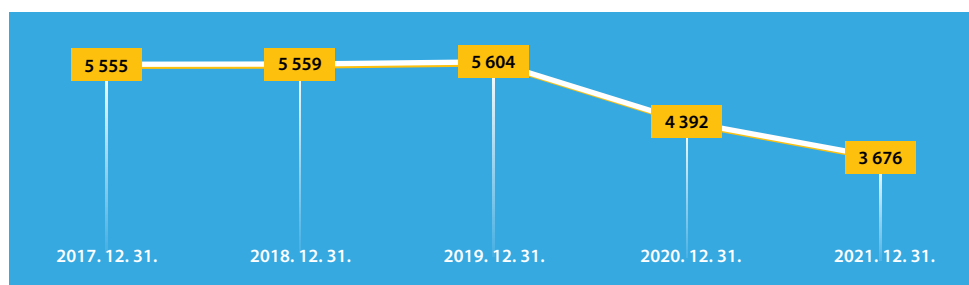
A Pevtv. napjaink jogalkalmazására gyakorolt markáns hatásának oka az lehet, hogy ha a bírósági eljárást lefolytató bíróság eljárási cselekménye, illetve mulasztása döntően hozzájárul a Pevtv. szerint észszerűnek minősülő időtartam meghaladásához (és ezt az ügy komplexitása önmagában nem indokolta), akkor annak valószínűleg az az oka, hogy az adott (a nem peres eljárásban kérelmezett) bíróság nem használta ki megfelelően²³ a polgári eljárásjog által biztosított pervezetési eszközöket, nem készítette elő megfelelően a tárgyalást vagy – amennyiben arra lehetősége lett volna – nem akadályozta meg a felek perelhúzását. Vagyis a bíróság érdekkörében felmerült, elhárítható ok miatt szükségtelenül

²² Általános indokolás 10–11.

²³ Erre már csak azért is szükség van, mert ugyan a pernyerésre nagyobb esélyt érző fél sürgeti, de a kisebb esélyt érző fél általában igyekszik lassítani a perbefejezést. Lásd: Kiss 2010: 347.

került sor perelhúzódsra.²⁴ Ennek pedig a Pevtv. 7. § (2) bekezdése szerint az a következőképpen, hogy „ha a bírósági eljárás vagy eljárási szakasz 15. § szerint figyelembe vehető időtartama meghaladja az ésszerűnek minősülő időtartamot, a fél a bírósági eljárás vagy eljárási szakasz figyelembe vehető időtartamához igazodó, kormányrendeletben meghatározott mértékű pénzbeli igényt érvényesíthet vagyoni elégtételként”.

A vagyoni elégtétel összegével kapcsolatban szükséges utalni arra, hogy annak számítása során a vizsgált eljárás teljes időtartamát (!) kell figyelembe venni. Ezt az értelmezést kétségtelenül alátámasztja egyfelől az EJEB gyakorlata, másfelől pedig a Pevtv. imént idézett szakasza. A bírósági statisztikai elemzések – amelyek elhúzódnak elsőfokú bíróságokon a két évnél, másodfokú törvényszéken az egy évnél, ítéletáblákon a hat hónapnál hosszabb folyamatos peres ügyeket tekintik – szerinti időszerűségi mutatók jelentős mértékben javultak az elmúlt években az elhúzódo ügyek tekintetében: elsőfokon (ahol leginkább jellemző az eljárások esetleges elhúzódoása) az elhúzódo folyamatban lévő ügyek száma polgári-gazdasági ügyszakban a következők szerint alakult. Ezek az adatok még egyéves (2020–2021) összehasonlításban is 16,3%-os mérséklődést mutatnak. Ugyanakkor érdemes megemlíteni azt is, hogy 2021. év végén még e kedvező tendenciák ellenére is 3676 (!) olyan elsőfokú civilisztikai ügy volt folyamatban, amely – legalábbis a bírósági statisztikai módszertan alapján – elhúzódnak számított. Ezzel összefüggésben pedig a Pevtv. szerint az elsőfokú eljárás időtartama akkor minősül ésszerűnek, ha az elsőfokú eljárás időtartama a 30 hónapot²⁵ (két és fél év, ami nem sokkal hosszabb, mint a bírósági igazgatásban hangsúlyos kétéves időszak) nem haladja meg. Személyi állapotot érintő, kiskorú gyermek tartása vagy sajtó-helyreigazítás iránt indított, valamint munkaügyi perben még ennél (és a két évnél) is rövidebb, 18 hónapot állapít meg a jogszabály ésszerű időnek az elsőfokú eljárásra vonatkozóan [Pevtv. 6. § (2), (4) bekezdés].

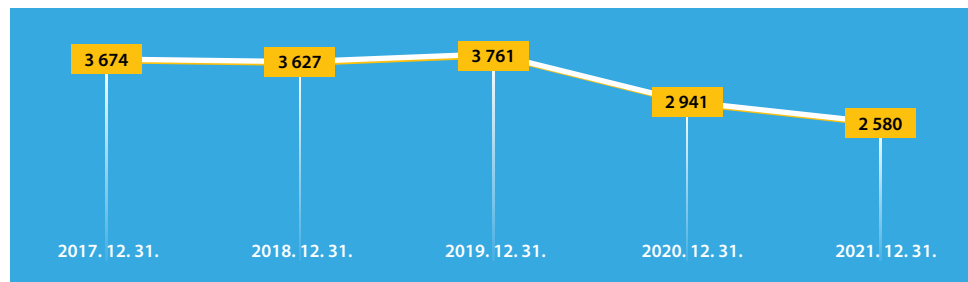
3. ábra: Elhúzódo, folyamatban lévő elsőfokú civilisztikai perek

Forrás: az *Ügyforgalmi elemzés 2021. év című dokumentum 219. ábrája*

²⁴ Perelhúzódoásról lehet szó, ha vagy nem a „legjobb” megoldások vannak hatályban, vagy bár a meglévőkön a szabályozás szintjén nem lehetne javítani, azokat a bíróságok mégsem alkalmazzák megfelelően. Lásd CZOBOLY 2014: 15.

²⁵ A fizetési meghagyásos eljárással indult elsőfokú eljárás esetén a 36 hónapot.

Az elhúzódó elsőfokú civilisztikai ügyek járásbíróságok és törvényszékek közötti megoszlását (arányát) a 4. ábrából szűrhetjük le, amely szerint a járásbíróságokon 2580 db, a törvényszékeken pedig 1096 db ilyen ügy volt 2021. december 31-én.

4. ábra: Elhúzódó, folyamatban lévő elsőfokú civilisztikai perek száma a járásbíróságokon
Forrás: az Ügyforgalmi elemzés 2021. év című dokumentum 222. ábrája

A Pevtv. szerinti jogkövetkezmény – a vagyoni elégtétel – súlyát szemlélteti Varga Judit igazságügyi miniszternek a 2022. június 13. napján megtartott Országos Bírói Tanács ülésén tett megnyilatkozása is:

„[É]n csak arra kérném Önöket [...] hogy ezt tudatosítsák a bírákban, hogy ez anyagi felelősség az állam részére, [...] ez mindenképpen egy anyagi felelősség és igyekezzenek ők is a jogszabályokat úgy alkalmazni, hogy minél kevesebb kártérítést kelljen fizetni később a peres feleknek, ami egyébként szerintem egy jogos elvárás szintén a társadalom részéről, hogy ne húzódjanak el a peres eljárások.”²⁶

Mindezek miatt úgy véljük, hogy a Pevtv. a bírósági igazgatási tevékenységre is nagyon jelentős hatással lesz, mivel felértékelődnek az eljárás elhúzódása megakadályozásának szervezeti és igazgatási eszközei is. Az igazgatási hatáskörben megtehető intézkedések számottevő részének alapját az ellenőrzés meglévő eszköztára képezi. A fentiek fokozottabb igazgatási ellenőrzési és vizsgálati tevékenységet kívánnak meg. Előtérbe kerül tehát a bírósági vezetők felelőssége is.²⁷ Az Igazgatási szabályzat 120. § (1) bekezdése rögzíti, hogy a bíróság elnöke az általa irányított bíróságon az arányos munkateher megteremtése és fenntartása, valamint az ügyérkezési és létszám-aránytalanság kiküszöbölése érdekében folyamatos ellenőrzést végez, elősegítve a bíróságon folyamatban lévő ügyekben az eljárási határidők és az ügyvitel szabályainak megtartását, az ügyek észszerű határidőn belüli

²⁶ 2022.OBT.XI.10/25. jkv. 3.

²⁷ A bíróságok igazgatásáról rendelkező szabályzatról szóló 6/2015. (XI. 30.) OBH utasítás (Igazgatási szabályzat) 23. § (3) bekezdés; a bíróságok szervezetéről és igazgatásáról szóló 2011. évi CLXI. törvény (Bszi.) 118. § (3) bekezdés, 119. § d)–e) pont.

befejezését. A (4) bekezdés szerint pedig az elvégzett ellenőrzés megállapításairól – amennyiben az késedelmet vagy mulasztást tárt fel – feljegyzést kell készíteni a szükséges intézkedések meghatározásával.

Tehát jogszabályi kötelezettség a vezetők számára az eljárás időtartamának figyelemmel kísérése (tipikusan a két évnél tovább húzódó ügyek vonatkozásában, amelyek fókuszba helyezése a bíróknak alapvetően nem újdonság).

A kötelezettség a vizsgálat lefolytatására és a feljegyzés készítésére terjed ki, és ha a hiánytalan, kellően körültekintő vizsgálatot követően a szükséges intézkedéseket az érintett bíró nem teszi meg, akkor az a bírót érintő hatásként az észszerű időn belül lefolytatott eljárásra vonatkozó követelménynek a vétkes megszegése miatti fegyelmi felelősségét is felvetheti (a bírósági vezető fegyelmi eljárás megindítását kezdeményezheti).

Ezen túlmenően hatással lehet a bírókra, hogy kialakulhat bennük a személyes anyagi, kártérítési felelősség miatti bizonytalanság is. A bírák jogállásáról és javadalmazásáról szóló 2011. évi CLXII. törvény (Bjt.) 131. § (1) bekezdése szerint ugyanis a bíró a szolgálati viszonyából eredő kötelezettségének szándékos vagy súlyosan gondatlan megszegésével a munkáltatónak okozott kárért anyagi felelősséggel tartozik. Emiatt elméletileg nem kizárt, hogy a bíróval szemben a munkáltató bíróság érvényesítheti azt az anyagi jellegű igényt, amely a Pevtv. 15. § (4) bekezdése szerint a bíró időszerűtlen tevékenysége és érdekkörében felmerült, elhárítható ok miatt szükségtelenül eltelt időszak következtében kárként a bíróságot éri, és ezt a bíróságnak vagyoni elégtételként ki kell fizetnie az ügyfél részére. Ezzel összefüggésben pedig itt is ki kell emelni, hogy a vagyoni elégtétel összege a vizsgált eljárás teljes időtartamához és nem csupán az észszerűnek minősülő időtartamot meghaladó részhez igazodik. A munkáltató bíróságnak a bíróval szembeni, a gyakorlatban eddig még talán kivételesen sem alkalmazott igénye legfeljebb a bíró háromhavi illetménye összegéig terjedne, miután az észszerű időn belüli eljárás követelményének megsértése nem szándékos, hanem gondatlan magatartásnak tekinthető (Bjt. 132. §).

Az anyagi helytállással összefüggésben azonban a bírák személyes felelősségére irányadó (nemzeti szabályozás és) gyakorlat csak akkor lehet összeegyeztethető az uniós joggal, ha a bírák bírói hibáért fennálló személyes felelősségének visszkereseti igény keretében való felvetése rendkívüli esetekre korlátozódik, továbbá ha azt az igazságszolgáltatás megfelelő működésén alapuló követelményekkel kapcsolatos objektív és ellenőrizhető kritériumok, valamint a bírósági határozatok tartalmára gyakorolt külső nyomásokkal kapcsolatos minden kockázat elkerülését célzó garanciák alkotják. E célból elengedhetetlen, hogy az igazgatási ellenőrzések egyértelműen és pontosan meghatározzák azokat a magatartásokat, amelyek megalapozhatják a bírák személyes felelősségének megállapítását, mégpedig a feladatukkal járó függetlenség biztosítása céljából, és annak elkerülése érdekében, hogy ki legyenek téve annak a kockázatnak, hogy személyes felelősségüket kizárólag az eljárásuk időszerűtlensége miatt lehessen megállapítani. Az érintett bíró személyes

felelősségének megállapításához ugyanis nem elegendő önmagában az a körülmény, hogy egy eljárás bírói hibában szenved.²⁸

A fegyelmi vagy kártérítési felelősségre vonás lehetősége egyebekben akár olyan – hangsúlyozottan nem kívánatos magatartást – is előidézhet, hogy a bíró a Pevtv. szerinti objektív időtartam eltelte előtt még akkor is (a megalapozatlanság miatti hatályon kívül helyezés jelentős súlyú kockázatát magában hordozó módon) befejezi az adott ügyet, ha a tényállás még nem tisztázott az ítéleti bizonyosság szintjén, abban bízva, hogy a másodfokú bíróság lefolytatja az általa még szükségesnek ítélt bizonyítást, ezáltal megalapozottá téve az érdemben egyébként helyes döntést.

A Pevtv. tehát hatályon kívül helyezéssel összefüggésben a másodfokú vagy jogorvoslatok folytán eljáró bíróságok szerepére is kihat. A Pevtv. 3. § (4) bekezdése szerint ugyanis a (például hatályon kívül helyezés miatt) megismételt eljárás vagy eljárási szakasz időtartamát a bírósági eljárás időtartamához hozzá kell számítani. Álláspontunk szerint ezt szem előtt tartva (és részben talán szemléletváltást is megkívánva) a fellebbviteli fórumoknak különös figyelmet kell fordítaniuk annak eldöntésére, hogy egy ügyben valóban szükséges-e a kasszáció vagy a felülbírálandó ítélet hibáit maguk küszöbölik ki, elkerülve ezzel, hogy az eljárást meg kelljen ismételni. A másodfokú bíróságok egyebekben azzal is hozzájárulhatnak az ügyek elhúzódásának csökkentéséhez, hogy a 1,5-2 évnél régebben folyó ügyekben meghozott végzések elleni fellebbezéseket soron kívül bírálják el.

Összességében annak érdekében, hogy az indokolatlan perelhúzódások – amelyek most már komoly kártérítési jellegű következménnyel is járhatnak²⁹ – még a fentieknél is kisebb számban (arányban) valósuljanak meg a bíróság cselekménye vagy mulasztása folytán, mindenképp felértékelődnek a bírósági jogalkalmazás oldaláról az eljárási perrendtartás azon rendelkezései is, amelyek segítségével az észszerű időt meg nem haladó pertartamon belül tarthatóak az ügyek időszerűségi adatai.

A komoly jogkövetkezmény súlyát csak még tovább növeli az a tény, hogy ha egy kérelmező fél részére a Pevtv. szerinti nemperes eljárásban eljáró bíróság(ok) megállapít(anak) vagyoni elégtételt, akkor még nem biztos, hogy a sérelmet elszenvedő fél alapjogsérelme nyugvópontonra jut. Ugyanis az EJEB még egy hatékonynak tartott kártérítési jogorvoslat esetén is mérlegeli azt, hogy a hazai jogorvoslati eljárásban megítélt összeget az EJEB esetjogának megfelelően állapították-e meg, és kiegészítő kártérítést ítél meg akkor, ha álláspontja szerint az ott megállapított összeg túlságosan alacsony.³⁰ Álláspontunk szerint a Pevtv. szerinti vagyoni elégtétel várható összege jóval alacsonyabb, mint az EJEB által rendszerint megítélt, illetve a más tagállamok hatékonynak tartott jogorvoslati rendszere

²⁸ Az Európai Unió Bírósága 82/21. sz. sajtóközlemény 3.

²⁹ Ezt támasztja alá az is, hogy a vonatkozó törvényjavaslat parlamenti általános vitáján a napirendi pontot előterjesztő így fogalmazott: „[...] vagyoni elégtétel érvényesítéséről szóló törvényjavaslat [...] a perhatékonyság és az észszerű határidőn belül történő jogérvényesítés kiteljesedését kívánja előmozdítani azáltal, hogy hathatós jogkövetkezményt helyez kilátásba e követelmények nem teljes körű érvényesülése esetére.” Országgyűlési Napló 2021. május 26., 203. szám. Lásd még MÍRZSÁN 2022: 76, 90.

³⁰ A Horváthová v. Slovakia (74456/01.) ügyben az EJEB a szlovák bíróság által megítélt 450 euró összegben felül összesen további 4500 eurót (!) utalt ki a kérelmezőnek.

szerinti összegek. Az eljárások indokolatlan elhúzódásának megelőzése tehát nemcsak a Pevtv. hatálybalépése miatt fontos, hanem azért is, mert a bírósági jogalkalmazás felett továbbra is ott lebeg annak a lehetősége, hogy a sérelmet szenvedett fél még a Pevtv. szerinti vagyoni elégtételén túl további kártérítésért fordul az EJEB-hez.

Természetesen a bíróság mozgásterének határai addig tartanak, hogy a jogszabály adta keretek között – ideértve a per céljának való megfelelést is –, a fennálló személyi és tárgyi erőforrások megfelelő allokációja mellett a lehető leggyorsabban fejezze be az eljárást.³¹ Azonban a legcélravezetőbb eljárásjogi szabályok alkalmazása esetén is – figyelemmel egyes ügyek súlyára és összetettségére – előfordulhat az, hogy az eljárás „sokáig tartó” lesz. Itt tehát érdekes ellentmondás feszül: még egy abszolút értelemben rövid időtartamú eljárás is lehet elhúzódó, ha az eljárás tényeiből nem állapítható meg az eljáró bíróságok azon erőfeszítése, amely arra irányul, hogy a tisztességes eljárás követelményrendszerének szem előtt tartása mellett mielőbb döntést hozzanak.³² Az eljárás elhúzódása pedig nem egyenlő azzal, hogy az *észszerűtlen* ideig tartott (egy abszolút értelemben hosszú eljárás is lehet észszerű időn belüli).

Vannak olyan ügyek, amelyek természetéből és komplexitásából már gyakorlatilag a kezdőirat érkezésekor adódik, hogy az eljárás lefolytatása el fog húzódní, még abban az esetben is, ha az eljáró bíró a felek összes kérelmét már a bíróságra érkezésük első napján elbírálja, és nem meríti ki a számára nyitva álló ügyintézési határidőt egy esetben sem. A bírók fent kifejtett fegyelmi és anyagi felelőssége szempontjából kiemeltnek tartom, hogy vagy a vonatkozó igazgatási ellenőrzéseknek, vizsgálatoknak, vagy a Pevtv. alapján a vagyoni elégtétel érvényesítésére irányuló nemperes eljárásokban eljáró bíróságoknak szükséges állást foglalniuk és különbséget tenniük aközött, hogy egy-egy ügy gyors befejezése szükségképpen a jogvita összetettsége, terjedelme, súlya, illetve az ahhoz kapcsolódó bizonyítási eljárás sokrétűsége miatt volt kizárt (vagyis az ügy sokáig tartó volt, de indokolatlanul elhúzódónak nem minősíthető), vagy inkább az eljáró bíró mulasztásai – inaktivitása – miatt vált valóban észszerű időn túl tartóvá.

Végül ebben a fejezetben érdemes röviden szót ejteni az eljárás elhúzódása miatti kifogás jogintézményéről, mivel az ugyan éppen a sérelem megelőzését célozza, azonban a Pevtv. ezen jogintézményt is érintő rendelkezése álláspontunk szerint hatással lesz a perekre. A Pevtv. 15. § (4) bekezdésében a hazai jogalkotó kvázi „előírja” (mint egyfajta előfeltételt) az eljárás elhúzódása miatti kifogás előterjesztését a vagyoni elégtétel érvényesítéséhez. Nem nehéz belátni azt, hogy ennek következtében a jelenleg csekély mértékben alkalmazott speciális jogorvoslat a Pevtv. miatt „népszerűvé” válhat, azt a felek nagyobb arányban fogják előterjeszteni egy esetleges későbbi vagyoni elégtétel iránti igényük miatt. Erre mutat az is, hogy a törvényszöveg egyértelmű, vagyis a kifogás előterjesztésének kötelezettsége független mindentől, attól is, hogy a Pevtv. hatálybalépése előtti időszakra érvényesíti-e valaki a vagyoni elégtétel iránti igényét (míg ha a kérelmező a Pevtv. hatálybalépése

³¹ MÉSZÁROS 2021: 107.

³² 2/2017. (II. 10.) ABh. [82].

előtti időszakra is érvényesíti a vagyoni elégtétel iránti igényét, az eljárás elhúzódása miatti kifogás előterjesztésének elmulasztását a terhére kell figyelembe venni). Fontos, hogy a kérelmező szempontjából annak nincs jelentősége, ha a bíróság mulasztása miatt a kérelmező nem, de a perbeli ellenfele terjeszt elő kifogást az eljárás elhúzódása miatt (és azt esetleg a perbíróság alaposnak találja).³³

AZ ELJÁRÁS ELHÚZÓDÁSÁT GÁTLÓ PERVEZETÉS

Perindítási és perfelvételi szakban

A Pp. az elsőfokú eljárást az osztott tárgyalási rendszer bevezetésével mind funkciójában, mind időben egymástól elkülönülő két szakra osztja azzal a céllal, hogy a perfelvételi szakra – amelyben a szóbeliségen túl az írásbeliség is jelentős szerepet kap – koncentrálódjon a jogvita tartalmának, kereteinek meghatározása: eldől a per tárgyi és személyi kerete, és a perfelvételi szak lezárását követően főszabály szerint nincs lehetőség a kereset és az ellenkérelem megváltoztatására, további bizonyítékok és indítványok előterjesztésére (bár a 2021. január 1. napjától bevezetett módosítás az érdemi tárgyalási szakban is lehetővé teszi új tényállítás előadását).³⁴

Az eljárások időtényezőjével összefüggésben a tárgyalás előkészítése a polgári peres eljárás egyik legkritikusabb szakasza, miután csak az alapos előkészítés biztosíthatja a tárgyalás sikerét, a pertartam lerövidülését.³⁵ Annak célja, hogy a Pp. kiemelt figyelmet szentel az alapos – elsősorban írásbeli³⁶ – perelőkészítésre, az általános indoklás szerint az, hogy egy bizonyos ponton a bíróság és az ellenérdekű fél is véglegesen rögzültnek tekinthesse a jogvita keretét és tartalmát, ezt követően a rögzült állítások alapján már csak a bizonyítási eljárás és az érdemi döntés meghozatala történjen, másrészt pedig a per elhúzódásának megakadályozása. Ugyanis a keresetváltoztatás a percezurát követően kizárólag akkor lehet megengedett, ha az a fél önhibáján kívüli okhoz kapcsolódik. A perfelvételi szak lezárását követően pedig az érdemi tárgyalási szak célja, hogy a perfelvételi szakban azonosított jogvita vonatkozásában a bizonyítást lefolytassák, amely az előkészítés következtében sokkal célirányosabbá válhat, és így a per érdemében korábban születhet döntés.

A *perindítási szakban a keresetlevél*, a keresetet tartalmazó irat megvizsgálása kapcsán érdemes megjegyezni azt, hogy a Pp. hatálybalépése évében, 2018-ban az indokoltnál

³³ Pevtv. 15. § (4) bekezdés.

³⁴ A Pp. módosításáról szóló 2020. évi CXIX. törvény (Pp. novella) 23. §. A 2021. január 1-jén hatályba lépő Pp. novella szabályairól lásd bővebben ENDRÉDY 2021; WOPERA 2021a; 2021b.

³⁵ KENGYEL 2003: 55. Lásd még JUHÁSZNÉ ZVOLENSZKI 2016: 273.

³⁶ Az észszerű időn belüli eljárás tekintetében alapvető változásra ad lehetőséget a fokozódó írásbeliség, miután az alaposan előkészített tárgyalások, az időszerű eljárás záloga, hogy a bíróság a lehető leghamarabb megismerje a per jogi, ténybeli, bizonyítási kereteit. Lásd UDVARY 2021: 129. Az elkészült Pp.-ben megerősödött az írásbeliség és az eshetőségi elv (vagy másképpen eventualitás) szerepe, aminek az az elsődleges oka, hogy az eventualitás „az írásbeliség elmaradhatatlan kísérője”. Lásd SZIVÓS 2021: 282; ÉLESS 2017: 16.

nagyobb mértékben voltak fellelhetőek a keresetlevél tartalmi követelményeit szükségtelenül szigorúan értelmező döntések,³⁷ ugyanakkor az is tendenciaként jelentkezett, hogy a másodfokú bíróságok³⁸ rendre korrigálták a formális elemeknek az indokoltnál nagyobb jelentőséget tulajdonító visszautasító végzéseket.³⁹ A 2021. január 1-jén hatályba lépő Pp. novella e téren ugyan hozott jelentős változásokat,⁴⁰ azonban továbbra is a legtöbb (gyakorlati) problémát inkább a keresetlevél érdemi része okozza.

A *határozott kereseti kérelem* megkövetelésére különös figyelmet kell fordítani. E körben a *megállapítási kereseti kérelmeket* emelném ki az eljárások időtartamának rövidítése kapcsán. A Pp. 172. § (3) bekezdése⁴¹ szerinti feltételek fennállását a bíróságnak hivatalból kell vizsgálnia, és ezek fennállásáról a félnek nyilatkozatot kell tennie: ezzel kapcsolatos tényelőadás vagy jogi érvelés hiányában hiánypótlási felhívást kell kiadni, ugyanakkor ha a felperes terjesztett elő ezzel kapcsolatos nyilatkozatot, csak az nem megfelelő, ezt már nem lehet a hiánypótlás és a visszautasítás keretében kezelni, hanem majd érdemben – ezzel gyorsítva is az eljárást – az ítéletben kell elbírálni (miután a bírói gyakorlat elég szűken értelmezi, ha nem állnak fenn a megállapítási kereset feltételei), anélkül, hogy a bíróság a per érdemét érintő jogkérdést mélyrehatóan vizsgálná, akár bizonyítási eljárás lefolytatásával.

A határozott kereseti kérelemhez tartozik a *keresethalmazat* előterjesztésének kérdésköre is, amely feltételeinek vizsgálata szintén különösen fontos a perfelvételi szakban. Ugyanis felmerülhet például, hogy hatásköri-illetékességi szabályokat is görcső alá kell venni az adott keresethalmazok kapcsán, az ezen szabályokkal kapcsolatos kérdések eldöntése pedig nagymértékben összefügg az időszerűséggel. A kereseti kérelemhez kötődik a *tényelőadás és jogi érvelés* is, mind a kettő hiánya hiánypótlási felhívás kiadásához vezet, hangsúlyozottan azzal, hogy anyagi pervezetésre még ekkor nincs lehetőség (csak a perfelvételi és az érdemi szakaszban).

Fontos, hogy a keresetlevélben a felperesnek kifejezetten meg kell jelölnie, hogy az alperessel szemben milyen alapon, mely jogát kívánja érvényesíteni. Az érvényesíteni kívánt jogot tehát nem az előadott tények tartalma alapján kell a bíróságnak (és az alperesnek)

³⁷ Ennek kapcsán érdemes megemlíteni az Éless Tamás és Parlagi Mátyás közös tanulmányában megfogalmazott azon okfejtést, amely szerint a magánautonómiából eredő rendelkezési elvből az vezethető le, hogy a felperes szabad belátása szerint határozza meg, hogy életviszonyainak tényei közül melyek azok, amelyeket a bíróság elé tár. Lásd ÉLESS–PARLAGI 2014: 358. Ezt ugyanakkor árnyalja a peres eljárás közjogias felfogása, amely szerint a felperes ezen szabadsága addig terjed, amíg azzal harmadik személy és a köz érdekét nem sérti. Lásd BACSO 1937: 5; MAGYARY 1898: 10.

³⁸ A Virág Csaba által az anyagi igazság érvényre juttatását és ebből adódóan az aktívabb, szélesebb eljárási jogokkal rendelkező bírói funkciót erősítő attitűdnek nevezett szemlélet előtérbe helyezésével. Lásd VIRÁG 2020: 14.

³⁹ PRIBULA 2021: 464. A jogalkotói célhoz igazodó, méltányos értelmezést előtérbe helyező bírósági határozatokra lásd például BDT2019. 3916.; BDT2019. 3971.; BDT2019. 4068.; BDT2019. 4085.; BDT2019. 4107.; BDT2019. 4109.

⁴⁰ Völcsy Balázs szerint a Pp. novella egyik, ha nem a legfőbb újítása, hogy alapvetően átalakítja a keresetlevéllel szemben támasztott tartalmi követelményeket, és ezzel párhuzamosan a keresetlevél visszautasításának szabályrendszerét. Lásd VÖLCSEY 2021: 273.

⁴¹ Ha a kért megállapítás a felperes jogainak az alperestől való megóvása érdekében szükséges, és a jogviszony természeténél fogva, a kötelezettség lejárta hiányában vagy valamely más okból marasztalás nem kérhető.

megállapítania.⁴² Köblös Adél is kiemelte ezzel összefüggésben, hogy a jogcímhez kötöttség új szabályaival elkerülhető, hogy csupán a felperes tényállításai (illetve bizonyítékai) és kérelme jelölje ki a jogvita kereteit, és hogy az abból levonható eltérő jogalap miatt a fél és a bíróság eltérő jogértelmezést végezzen, ezzel pedig a hangsúly teljesen a jogalapra helyeződik át, a tények háttérbe szorulnak.⁴³ A Pp. 170. § és 342. § rendelkezései alapján azt állapíthatjuk meg, hogy megváltozott az a régi Pp. által kialakított joggyakorlat,⁴⁴ miszerint a kérelemhez kötöttség nem jelent jogcímhez kötöttséget, hiszen az eljárásban részt vevő felek kérelmeihez kötve van a bíróság, továbbá a felperesnek meg kell jelölnie a kereset jogalapját, amelytől a bíróság nem térhet el, más jogalapot nem vizsgálhat.

Ugyan a régi Pp. 121. és 121/A. §-ai alapján is köteles volt a felperes az érvényesíteni kívánt jog, az annak alapjául szolgáló tények és azok bizonyítékainak előadására, azonban a felperes nem volt köteles a keresetlevélben jogi érvelést levezetni. A Pp. ugyanakkor jelentősen kibővítette a kereset kötelező kellékeit, és jogi képviselővel eljáró fél esetén megköveteli a jogalapnak a megjelölését, valamint a jogi érvelés kifejtését [Pp. 170. § (2) bekezdés], amely elősegíti a jogvita kereteinek mihamarabbi meghatározását, rövidítve ezzel a pertartamot. Tehát a Pp. a keresetlevelet érdemi előkészítő irat funkcióval látja el és a perkoncentráció szolgálatába állítja. A jogalapra vonatkozó előírással a jogalkotó le kívánta zárni a korábbi „jogcímhez kötöttség” körében kialakult bizonytalan gyakorlatot, és részletesebb követelményeket állított a felperesek elé azzal, miszerint azt az elvárás emeli kötelező jogszabályi szintre, hogy a kereset legyen következetes, a tényállítás⁴⁵ szubsztanciált, a jogi érvelés részletes, továbbá legyenek előterjesztve bizonyítékok és bizonyítási indítványok. Ezek elmaradásához a visszautasítás jogkövetkezményét fűzi, aminek egyértelmű következménye, hogy e perbeli cselekmények nem maradhatnak a perfelvételtől, ezek egyértelműen a perindítás cselekményei.⁴⁶

A Pp. 275. §-a alapján kiemelendő, hogy a keresetlevélben a *bizonyítási indítványok előterjesztésének* meg kell felelnie a megjelölt jogszabályhely szerinti szabályoknak – ez előmozdíthatja a gyorsabb befejezést azáltal, hogy az alperes védekezésének egyes irányait elejti, vagy más irányokba tereli.⁴⁷ Ha a felperes által előterjesztettek nem felelnek meg ennek, akkor hiánypótlásra kell felhívni, és ha ezt követően sem teljesül a vonatkozó követelmény, akkor a keresetlevél visszautasítása is indokolt lehet a Pp. 176. § (2) bekezdés e) pontjára hivatkozással (hozzátéve, hogy a gyakorlatban ennél megengedőbb álláspont is érvényesül a „befogadhatóság” körében). Egy másik álláspont szerint – amely szintén a per gyorsabb befejezéséhez vezet – ez a hiány a kereset (érdemi) ítéleti elutasítását vonja maga után.

⁴² ZSITVA 2017: 255.

⁴³ KÖBLÖS 2017: 25.

⁴⁴ Például BH1997. 530.; EBH2004. 1143.

⁴⁵ A tényállítást illetően ugyanakkor a Pp. nem tartalmaz előírást arra vonatkozóan, hogy azt milyen részletességgel kell megtennie a felperesnek, a nyelvtani értelmezésből azonban úgy tűnik, hogy minden releváns tény elő kell adnia, amely a kereset alapját képezheti. A jogalkotói cél és a jogpolitikai indok is ezt támasztja alá. Lásd LUGOSI 2018: 147.

⁴⁶ PÁKOZDI 2017: 350.

⁴⁷ ÉLESS-ÉBNER 2014: 387.

A keresetlevél kapcsán összességében megállapítható, hogy a hatályos Pp. sokkal pontosabban határozza meg a kereseti kérelem kötelező tartalmi elemeit, mint a korábbi kódex. Ezt támasztja alá a 170. §-hoz fűzött indokolás is, amely szerint a törvény a keresetlevél tartalmi követelményeit úgy határozza meg, hogy a bíróság és az alperes számára valamennyi anyagi és eljárásjogi adat azonnal rendelkezésre álljon a kereset tárgyalhatóságához, így szükségtelen legyen minden – jelentős idő- és költségvonzattal járó – hiánypótlási és egyéb tevékenység. Ez egyben az alperesnek lehetővé és tőle elvárhatóvá teszi a teljes körű ellenkérelem előterjesztését. A törvény a fél rendelkezési jogára hangsúlyosan építő koncepció szellemével összhangban kötelezővé teszi az érvényesíteni kívánt jognak, az igény anyagi jogi jogalapjának az egyértelmű nevesítését. A keresetlevélben meg kell jelölni, melyik felperes melyik alperessel szemben milyen jogalapon milyen jogot kíván érvényesíteni. A törvény ezzel is azt juttatja kifejezésre, hogy a felperesnek kell a bíróság felé egyértelműen kijelölnie azt a jogvédelmet, amelyet a bíróságtól kér, és amelytől a bíróság – a fél rendelkezési joga folytán – nem térhet el.

Utóbbi erősíti a joggyakorlat is: ha a jogsérelem a tényállásból nem állapítható meg, illetve magát az adott jogcímet a fél nem jelöli meg, úgy a bíróság a kereseti kérelem kerekeit nem lépheti túl, hiszen az sértené a felek rendelkezési jogát.⁴⁸ A kérelemhez kötöttség elve tehát a felek rendelkezési jogának biztosítója, de egyben a bíróság hatalmának korlátja is. A fél döntheti el, kivel szemben indít eljárást, és milyen jogalapon.⁴⁹

A keresetlevél „befogadásával” úgymond lezárul a perindítási szak, és az *általános szabályok* is hangsúlyt kapnak az eljárás észszerű időn belül tartása érdekében. A bíróság szemzőgéből a legfontosabb az *általános 30 napos intézkedési határidő*, ezzel kapcsolatban pedig nyilvánvaló, hogy a Pevtv. szerint számított időtartam lerövidítéséhez nagymértékben hozzájárulhat az, ha ezt a határidőt nem „használja ki” a bíróság, hanem minél hamarabb megteszi a szükséges intézkedés(ek)e)t.

A határidőkkel összefüggésben szintén figyelmet érdemel a fél határidő-hosszabbítás iránti kérelmének elbírálása is, ami nem lehet automatikus, ez mérlegelés kérdése, hiszen fontos okból⁵⁰ van lehetőség hosszabbításra (az indokolatlan hosszabbítások pedig rontják az adott per időszerűségi mutatóit). Előfordulhat ugyanakkor, hogy a határidő letelte után tudja a bíróság elbírálni a határidő-hosszabbítás iránti kérelmet, azon okból kifolyólag, hogy a fél a határidő utolsó napján terjesztette azt elő. Ebben az esetben – annak ellenére, hogy ugyanazzal a gyakorlati következménnyel jár, mintha meghosszabbították volna a határidőt a fél ez irányú kérelme szerint – fennáll az a lehetőség, hogy a bíróság az elutasító végzésben egy rövid határidőt szab az eredeti jogkövetkezményekkel az eredeti felhívás

⁴⁸ Fővárosi Ítéletábrla Pf.20.462/2019/3. Ez azonban személyiségi jogi perekben áttörhető a bíróság által, amely nem a fél által megjelölt személyiségi joghoz, hanem a tényállás alapján megállapítható személyiségi jogi kérelemhez van kötve. Lásd BDT2020. 4181.

⁴⁹ Így például a fél a végrendelet érvénytelenségének megállapítása esetén is jogosult arra, hogy eldöntse, mely örökösökkel szemben érvényesíti igényét. Lásd BDT2020. 4163.

⁵⁰ Fontos az is, hogy törvényi határidő csak akkor hosszabbítható meg, ha azt a törvény megengedi, és csak annak keretei között. Másrészt pedig a határidő meghosszabbítása esetén is maximum 45 nap lehet, kivéve szakértők esetén.

teljesítésére. Akkor pedig, ha a beadvány elkészült lesz (akár azért, mert a határidőn belül, akár azért, mert a meghosszabbított határidőn belül a fél ezt nem nyújtotta be), akkor ezzel kapcsolatosan először azt kell megvizsgálni, hogy erre az esetre vonatkozik-e valamilyen speciális rendelkezés a Pp.-ben.⁵¹ Nemleges válasz esetén általános szabályként a Pp. 149. § (1) bekezdése alapján a *beadvány hatálytalan*, ami pedig a Pp. 74. § (1) bekezdése értelmében azt fogja eredményezni, hogy arra jogot alapítani nem lehetséges.

Az előbb említett hatálytalanság kapcsán érdemes megjegyezni, hogy ilyen beadvány előterjesztése esetén ugyan a bíróságnak nincs további érdemi intézkedési kötelezettsége ezzel kapcsolatban, ugyanakkor a Pevtv. szerinti kérelmek elbírálásának megkönnyítése érdekében (hogy ezt észlelje a kérelmet elbíráló törvényszéki bíró) célszerű a hatálytalanság tényéről egy tájékoztató végzést kiadni a feleknek. Egyfelől így a fél is tudomást szerez e tényről, másfelől nem szabad megfélemlíteni arról sem, hogy a fél nincs elzárva attól, hogy ezt majd később a perfelvételi tárgyaláson előadja (ezáltal ugyanakkor szükségtelenül növelve a pertartamot).

A Pevtv. szerint figyelembe vehető időtartam miatt az eddigieknél nagyobb hangsúlyt kell fordítani az ügy állásának folyamatos figyelemmel kísérésére a *félbeszakadt vagy felfüggesztett eljárások* esetén. Az eljárás gyorsítása érdekében érdemes lehet ezeket a tartamokat is lerövidíteni, amennyire csak lehetséges. Ennek érdekében félbeszakadás esetén az ezt megállapító végzésben a Pp. 3. §-a (perkoncentráció elve) alapján célszerűnek mutatkozik a felek pénzbírság terhével történő felhívása arra, hogy amint tudomást szereznek a félbeszakadás okának megszűnéséről, azt a bíróság részére haladéktalanul jelentsék be, csatolják az ezzel kapcsolatban rendelkezésükre álló iratokat, és tegyék meg a szükséges (például perbelépési, perbevonási⁵²) jognyilatkozatokat. Hasonló eljárást érdemes követni a felfüggesztő végzés meghozatalakor és kibocsátásakor, vagyis ugyanilyen teherrel jelentsék be a felek a felfüggesztés okának megszűnését is. Emellett a bíróság azt teheti meg, hogy folyamatosan figyelemmel kíséri azt az ügyet, amelyre figyelemmel a saját eljárását felfüggesztette, és amennyiben a bíróság tudomására jut e per jogerős befejezése, úgy 15 napon belül rendelkezzen az eljárás folytatásáról.

Az általános szabályokat illető rövid kitérőt követően térjünk vissza az eljárás azon pontjára, amely a perfelvételt előzi meg: a kereset közlése után az ellenérdekű félnek szükséges előterjesztenie az *ellenkérelmét*.⁵³ Gyorsítja az eljárást az is, hogy a keresetlevél vagy kereset tartalmazó irat kézbesítését követően az alperes köteles írásban reagálni,⁵⁴ ennek elmulasztása esetén pedig – ahogy később is utalni fogok rá – tárgyaláson kívül, bírósági

⁵¹ Például a fizetési meghagyással indult eljárásban speciális rendelkezés, hogy ha a fél a kereset tartalmazó irat előterjesztésére nyitva álló 15 napos határidőt elmulasztja, akkor az eljárást meg kell szüntetni.

⁵² Fontos megemlíteni a kódex új rendelkezését, hogy a személyváltozással összefüggő perelhúzó magatartásokat pénzbírság kötelező kiszabásával szankcionálja. Lásd MÉHES 2020: 52.

⁵³ Az ellenkérelem előterjesztésére attól függően, hogy milyen eljárástípusról van szó, 45, 30 vagy 15 napos határidőt szab a Pp. Az osztott szerkezetű elsőfokú eljárás a perindításból az írásbeli ellenkérelem előterjesztésével fordul át perfelvételbe. Lásd HERÉDI 2018: 122.

⁵⁴ Írásbeli ellenkérelem benyújtásakor pedig a részletesen megindokolt keresetben foglaltakkal együtt jellemzően már a per első tárgyalásán rögzíthetők a jogvita keretei.

meghagyással kötelezi a bíróság az alperest, a kereseti kérelemmel egyezően. Fontos kiemelni az írásbeli ellenkérelemmel összefüggésben, hogy az olyan perfelvételi irat, amelyel szemben a jogalkotó (a keresetlevélhez hasonlóan) többletkövetelményeket támaszt.⁵⁵ Kétségtelen, hogy az alperesi ellenkérelem benyújtása esetén a perfelvételi tárgyalás megtartására később kerül sor, mint a régi Pp. alapján folyt eljárásokban az első tárgyalásra, ezzel együtt azonban már a bírónak rendelkezésére áll az alperes ellenkérelmével, a felperes esetleges válasziratával és az alperes viszontválaszával együtt az összes tényelődadás, jogállítás és bizonyítási indítvány is.

Az ellenkérelem előterjesztésére nyitva álló határidő elmulasztása vagy a határidőn túli előterjesztés miatti hatálytalanság vonatkozásában a perrendtartás speciális szabályt nem nevesít, a bíróságnak kötelező (nem lehetősége) bírósági meghagyást kibocsátani,⁵⁶ anélkül, hogy az ellenkérelem visszautasításáról lenne szükséges rendelkezni. Amennyiben az ellenkérelem előterjesztésére az erre vonatkozó határidőn belül kerül sor, úgy a hiányok pótlására csak nagyon szűk körben lehet intézkedéseket tenni. Ennek alapvető oka a Pp. 203. § (2) bekezdés a) pontjában rejlik, miszerint amire a fél az ellenkérelemben nem nyilatkozik (hivatkozik), azt úgy kell tekinteni, hogy nem vitatja.

Az ellenkérelem előterjesztését követően lehetővé válik a perfelvétel további módjának a meghatározása, amely a Pp. 187. §-a szerint a következő lehet: (a) a perfelvételi tárgyalás kitűzése előtt további írásbeli perfelvétel elrendelése; (b) a perfelvételi tárgyalás kitűzése; (c) a perfelvételi tárgyalás mellőzése. Puskás Péter szerint „[a] bíró tehát az adott ügy sajátosságainak figyelembevétele mellett⁵⁷ saját belátása alapján három lehetséges út közül választhatja ki azt, amelyik álláspontja szerint a leghatékonyabban segíti elő a perfelvétel mielőbbi lezárását, ezáltal tehát maga dönt a perfelvétel további írásbeli vagy szóbeli menetről”.⁵⁸

A további írásbeli perfelvétel alkalmazása azt jelenti, hogy az ellenkérelem benyújtása után még nem kerül sor a perfelvételi tárgyalás kitűzésére, hanem a bíróság felhívja a felperest konkrét kérdésekkel megtűzdelt válaszirat előterjesztésére az ellenkérelem vonatkozásában. Álláspontunk szerint az eljárás gyorsítása érdekében mindenképp ennek a perfelvételi módnak a választása szerencsés, hiszen ilyen esetben a válaszirat előterjesztésére felhívó végzés megírása és kiadása utáni 15 napos határidő bevárása megközelítőleg ugyan egy hónappal meghosszabbíthatja a peres eljárást, azonban a perfelvételi tárgyaláson már négy irat (keresetlevél, ellenkérelem, válaszirat, viszontválasz) állhat a bíró rendelkezésére, amely kapcsán már tisztázott, hogy azt illetően mi a felek álláspontja, így pedig hamarabb is sor kerülhet a perfelvétel lezárására. Hozzá kell tenni, hogy a perfelvétel e módja igényli a bíró részéről a legtöbb munkát, mert nem általános felhívást kell megküldeni a felperesnek, hanem a releváns problémaköröket azonosítva – a kereset és az ellenkérelem

⁵⁵ LÉGRÁDI–VIRÁG–VÖLCSEY 2018: 43.

⁵⁶ Kivéve néhány pertípusban, például jegyzői határozat megtámadására irányuló perben.

⁵⁷ Nemzetközi trend és kívánalom is, hogy a főtárgyalást megelőző egység legyen rugalmas, azt az ügy egyedi körülményeihez lehessen igazítani. Erről lásd bővebben KRAMER – VAN RHEE 2012.

⁵⁸ PUSKÁS 2017: 399.

megvizsgálását és összevetését követően – a válaszirat előterjesztésére és konkrét nyilatkozatok megtételére hívja fel a bíróság a felperest.⁵⁹

Az írásbeli előkészítés nélküli perfelvételi tárgyalás kitűzésének álláspontunk szerint éppen az a hátránya – az eljárások mihamarabbi befejezését szem előtt tartva –, hogy a további írásbeli előkészítés kizártsága miatt a felperes válaszirat vagy további előkészítő irat benyújtására nem hívható fel, a nyilatkozatok már csak a perfelvételi tárgyaláson terjeszthetők elő. A perfelvételi tárgyalás mellőzése pedig az eljárás észszerűdön-belülisége szempontjából azért nem célszerű, mert a bíróságnak ettől függetlenül meg kell kérdeznie a felet arról, hogy szeretne-e perfelvételi tárgyalást, és az eme nyilatkozatának előterjesztésére nyitva álló határidő körülbelül éppúgy egy hónap, mint a válasziratnál, és hogyha bármelyik fél kéri a tárgyalás megtartását, akkor azt ki kell tűzni („feleslegesen” telt el egy hónap).

Amennyiben a bíró az írásbeli előkészítést választotta, akkor viszontválasz előterjesztésére hívhatja fel az alperest, amelynek benyújtását követően már valóban a legjobb esély nyílik azonosítani a ténybeli és jogi problémákat (többek között tisztázott, hogy mik a vitatott tények, az adott tényt kinek kell bizonyítania stb.), és sor kerülhet a *perfelvételi tárgyalás* kitűzésére. Ezen a ponton már – ellentétben tehát a perindítási szakkal – az eljárás gyorsításának szem előtt tartása mellett megjelenik az anyagi pervezetés lehetősége is: a perfelvételi nyilatkozatok hiányossága esetén a felek részére a tárgyaláson már anyagi pervezetés adható.

A perfelvételi tárgyaláson való jelenlét hiánya egy újabb, az eljárás gyors befejezésére lehetőséget adó rendelkezéshez vezet, ugyanis ha valamelyik fél nem jelenik meg, akkor a másik felet nyilatkoztatni kell arról, hogy kéri-e az eljárás megszüntetését.⁶⁰

Az eljárások gyorsabbá tételét illetően kritikus pont lehet a *perfelvételi tárgyaláson történő kereset- és ellenkérelem-változtatás*.⁶¹ A 2021. január 1. napjától hatályba lépő Pp. novella óta ugyan ez a problémakör tisztázottabbá vált, hiszen a tényállítás megváltoztatása már nem minősül keresetváltoztatásnak, azonban a kérelem és a jogállítási módosítását keresetváltoztatásként kell figyelembe venni és elbírálni. Az eljárás időszerűsége kapcsán az elbírálásnak lehet nagy jelentősége. A keresetváltoztatásra ugyan a perfelvételi szakban sokkal szabadabban van lehetőség, mint az érdemi szakban, de ekkor is van egy korlátja, mégpedig az, hogy ugyanazon vagy ténybeli és jogi alapon összefüggő jogviszonyból kell erednie, mint a korábbi keresetnek. Az eljárás gyorsítását teszi lehetővé, ha a meg nem engedett (mert a feltételei nem állnak fenn) keresetváltoztatást nem fellebbezhető – azonban mégis indokolt – végzéssel a tárgyaláson visszautasítják. Erre abban az esetben van lehetőség,

⁵⁹ Bár célszerű e perfelvételi mód választása, egyes pertípusokban – például végrehajtás megszüntetése iránti perben – erre nincs lehetőség.

⁶⁰ Nyilvánvalóan ha az alperes nem jött el, a felperes nem fogja kérni az eljárás megszüntetését, de hogyha a felperes nem jelent meg, akkor az alperesek többnyire szokták ezt kérni, és ebben az esetben az eljárást meg is kell szüntetni.

⁶¹ Érdemes megemlíteni Kiss Gábor és Erőss Mónika felvetését is, akik a keresetváltoztatás tilalmát a perindítás hatályainak beálltához kötnék, ezzel tovább gyorsítva a pert. Lásd Kiss–Erőss 2014: 431–432.

ha kisebb hiányról van szó, és a tárgyaláson a bíróság szóban hívja fel a felet hiánypótlásra, aki annak nem tesz eleget. Ilyenkor még a pénzbírság alkalmazása is kötelező, ha olyat ad elő, amelyet korábban is előadhatott volna. Ez szintén olyan rendelkezése a Pp.-nek, amely a feleket a hatékonyabb pervitelre szorítja. Ha olyan hiányt kell pótolni, amely hosszabb levezetést, számítást igényel, akkor erre tekintettel a *perfelvételi tárgyalás elhalasztása* lehet indokolt azzal, hogy a fél írásban terjessze elő nyilatkozatát. Ha nem tesz eleget a felhívásnak, az ugyanúgy a keresetváltoztatás visszautasítását kell hogy maga után vonja. Érdemes továbbá megjegyezni azt is, hogy célszerű lehet a kitűző végzésben az alperest felhívni arra, hogy viszontválaszt terjesszen elő, amire ugyan a tárgyaláson is van lehetősége, vagyis a perfelvételi tárgyaláson is nyilatkozhat a válasziratra, azonban ekkor a Pp. 183. § (5) bekezdése szerint a bíróságnak már kötelező pénzbírsággal sújtania.⁶²

A perfelvételi tárgyalás elhalasztása nyilván összefügg az eljárások mielőbbi befejezésének igényével. A jogalkotó elképzelése szerint ugyan egy perfelvételi tárgyalást kelletne tartani, és ezt kivételesen el lehet halasztani, a gyakorlat azonban azt mutatja, hogy viszonylag ritkán lehet egy perfelvételi tárgyaláson lezárni a perfelvételt. Ugyanakkor fontos megjegyezni azt – ami az indokolatlan elhalasztás⁶³ kapcsán szintúgy összefügg a pertartammal –, hogy a halasztás szabályait a Pp. 192. § (1) bekezdés a)–d) pontjai szabályozzák, és a d) pontban foglaltak nem bármilyen egyéb elhalasztást jelentenek, hanem a Pp.-ben szabályozott okok szerintit. Itt abszolút mérlegelési kérdés, mikor van az, amikor a féltől elvárja a bíróság, hogy a perfelvételi tárgyaláson tegyen meg egy nyilatkozatot vagy pedig a bíróság biztosít erre határidőt. Utóbbi akkor merülhet fel, ha bonyolultabb nyilatkozat előterjesztése szükséges. A halasztó végzésben azonban mindenképp – szintén pertartamcsökkentő tényezőként – rögzíteni kell a halasztás okát, konkrét felhívásokat – konkrét jogkövetkezménnyel együtt – kell adni a feleknek (tehát nem általánosságban kell felhívni arra, hogy terjesszen elő előkészítő iratot), hogy mire nyilatkozzon. Mindezt azzal a tájékoztatással egyidejűleg kell megtenni, hogy a bíróság kilátásba helyezi azt, hogy amennyiben a fél nem nyilatkozik határidőn belül, a hiányos tartalom szerint, a rendelkezésre álló peranyag alapján bírálják el az adott kérdést, az esetleges nyilatkozatának figyelembevétele nélkül. Amennyiben pedig a fél e nyilatkozatát a következő perfelvételi tárgyaláson terjeszti elő, úgy a korábban említett pénzbírság kiszabása ugyanúgy kötelező (ez a szabály szintén a megfelelő határidőn belüli nyilatkozattételre ösztönzi a feleket, gátat szabva a felesleges perelhúzódnak). Hogyha a keresetváltoztatás a feltételeknek megfelel, akkor a Pp. 170. § szerinti feltételek fennállását kell vizsgálni.

A perfelvétel lezárása, a *percezúra* „[a] magánjogi autonómia és a rendelkezési elv talaján álló polgári perjogi szabályozásban a per alapvető logikájából következő szabályozási mód, amely a perek hatékony intézését és befejezését biztosítja [...]”⁶⁴ Kiemelendőnek tartom az optimális pertartamok megvalósítása céljából Döme Attila álláspontjának – amellyel

⁶² Az igazolási kérelem előterjesztésének lehetősége azonban felmerülhet.

⁶³ A perek elhúzódnakának legfőbb kiváltója a tárgyaláshalasztás, amely viszont a peranyag-koncentráció elégtelenségének következménye. Lásd NÉVAI 1970: 539.

⁶⁴ ÉLESS-ÉBNER 2014: 385.

messzemenőig egyetértek – a megjelenítését,⁶⁵ aki szerint a perfelvétel formális lezárásán túl szükséges, hogy a lezáró végzés tartalmazza az ott történeteket is. Szerinte ugyanis a hatékonyság érdekében az eljárásba be kell építeni a megfelelő kényszerítő elemeket. A felek pertaktikázási, perelhúzási törekvéseinek az anyagi jogi igényérvényesítésükre kiható eljárási jogvesztés terhével úgy kell gátat szabni, hogy ez ne eredményezze a fél önhibáján kívül eső anyagi jogvesztését. A cezúrával álláspontja szerint megakadályozható, hogy

„[a] felek felkészületlenül, átgondolatlanul bocsátkozzanak perbe egymással, ráérjenek összeszedni a gondolataikat a per derekán, amikor már hosszú ideje folyik az, jelentős személyi és dologi ráfordítások mellett elkerülhető, hogy minden jogi képviselő-váltás egyúttal kopernikuszi fordulatot is hozzon a perbe, elkerülhető a felek perhúzó taktikázása, vagyis általában számos olyan, az eljárást elnehezítő jelenség, amely a feleknek róható fel”.⁶⁶

Döme szerint e célok megvalósíthatók egy formális, csupán a perfelvétel lezárásának tényét megállapító bírói végzéssel is, azonban e határozatnak a fenti célokon túl bírói anyagi pervezetéssel megtámogatva alkalmasnak kell lennie arra is, hogy a bíróság működésében felmerülő anomáliákat is kiküszöbölje. Ez pedig csak úgy érhető el, ha e végzés nem pusztán lezárja a perfelvételt, de tartalmazza az ott történeteket, tartalmilag ki kell terjednie a felek állításainak és indítványainak rögzítésére. Döme erre építve továbbfűzi gondolatmenetét, és a feleknek megengedné, hogy kifejezzék ellenvéleményüket a végzéssel kapcsolatban, vagyis fellebbezhetővé tenné azt annak okán, hogy a fellebbezés folytán a másodfokú bíróság már a jogvita érdemét eldöntő elsőfokú határozatot megelőzően – az elsőfokú eljárás közepén – meg tudná vizsgálni, hogy az elsőfokú bíróság a perfelvételt milyen körben folytatta le, és ez helyes volt-e, lehetősége lenne bizonyos előzetes vagy mellékkérdések (illetékesség, hatáskör, kötelező perben állás hiánya) elbírálására, továbbá az elsőfokú bíróság perstratégiáját is megvizsgálhatja a költséges és hosszadalmas érdemi tárgyalási szak előtt. Ugyanis ha a perfelvételt lezáró végzés elleni fellebbezés nem biztosított, a másodfokú bíróság az elsőfokú eljárás lezárását eredményező határozat folytán előterjesztett fellebbezés során úgyszintén megvizsgálhatja e kérdéseket, de ekkor már sor került az érdemi tárgyalásra.⁶⁷

Bár e kívánalmat a szakértői javaslat szerinti Pp. idevonatkozó része nem tartalmazza, – szintén a perhatékonysághoz fűzhetően – korlátozásokat kapcsol a perfelvétel lezárásához: a keresetváltoztatás és a viszontkereset előterjesztésének tilalma, a védekezésváltoztatás

⁶⁵ Szemben a szakértői javaslattal, amely úgy ítélte meg, hogy a perfelvételt lezáró végzés túlzott formalizálása vagy önálló perorvoslással támadhatóvá tétele a per lebonyolításának hatékonyságát összességében nem növelné. Lásd VARGA–ÉLESS 2016: 344.

⁶⁶ DÖME 2015: 453.

⁶⁷ DÖME 2015: 453–454.

korlátozása, további bizonyítási indítványok előterjesztésének korlátozása.⁶⁸ Ezzel a Pp. a percezurához prekluzív hatást társít, vagyis eljárási kizárást alkalmaz: kizár a perből bizonyos (további) cselekményeket,⁶⁹ igyekezve ezzel gátolni a per további felesleges elhúzóását.⁷⁰ Álláspontunk szerint ezzel nem borult fel az egyensúly, e preklúziós szabályok alkalmazása nem eredményezi az eljárás rugalmatlanságát, és nem vezet perújítási eljárások tömegéhez.⁷¹

A bizonyítási eljárás⁷² lefolytatásának hatékonysága

Szükségesnek tartjuk előrebocsátani azon véleményünket, hogy az időszerűség biztosításának úgymond elsődleges „terepe” az alapos előkészítés, a perfelvételi szak, így jelen fejezetben többször visszautalunk az eljárás eme részére.

A bizonyítás a polgári per legidőigényesebb szakasza, egyben központi eleme, mivel – a felek által a bíróság rendelkezésére bocsátott bizonyítékok alapján – itt történik a tényállás megállapítása. A per észszerű időben való befejezése azonban – amit a bizonyítási szakasz minél racionálisabb lebonyolítása nagyban elősegít – nem minden esetben a felek érdeke is, a bíróságnak emiatt a bizonyítási szakaszban is megfelelő eszközökkel kell rendelkeznie az eljárás célszerű és időszerű menetének biztosításához. Az igazságszolgáltatás megfelelő működése érdekében szükséges tehát racionalizálni a tényállás-megállapítási folyamatot – minél hatékonyabban történjen, megfelelő alapossággal, mégis észszerű időben.⁷³

Fontos visszautalni a perindítási és perfelvételi szakra annyiban, hogy az osztott per szerkezet jellegzeteségei okán a Pp. számos lehetőséget ad a bírónak a hatékony tárgyalás kikényszerítésére, alapvetően azonban a bizonyítás megalapozása az eljárás első felére esik (és nem az érdemi tárgyalásra). Kiemelt követelmény tehát, hogy a felek hiánytalanul tegyék meg a perfelvételi nyilatkozataikat, amelyeknek ki kell terjedniük a *releváns tényekre* is. Azt, hogy mi lehet releváns, a jogalap és a jogi érvelés anyagi jogi vonatkozásainak vizsgálatával lehet meghatározni, és már az érdemi tárgyalást megelőző szakban szükséges eldönteni, hogy egy (releváns) tény – ha valós és bizonyított – egyáltalán alkalmas lehet-e arra, hogy a bíróság helyt adjon a keresetnek, vagy az ellenkérelemben foglalt érvek lehetséges elfogadását elősegíti-e. Ha felperesi oldalra vetítetten nemleges a válasz, akkor – a felperes számára nyilván kedvezőtlenül – keresetelutasítással hatékonyan és rövid úton befejezhető a per, anélkül, hogy érdemi (ebben az esetben felesleges és időhúzó) bizonyítás lefolytatására volna szükség.

⁶⁸ VARGA-ÉLESS 2016: 347–350.

⁶⁹ SZABÓ 2017: 381.

⁷⁰ ÉLESS 2017: 17.

⁷¹ VITVINDICS-WOPERA 2015: 51.

⁷² Lásd bővebben DÖME 2017; NAGY 2018; NAGY 2019.

⁷³ NYILAS 2016: 304.

A perfelvételi szak kiemelt szerepére az is rávilágít, hogy bizonyítékok beszerzésére – a Pp. által biztosított – szűk körben ebben a szakban is van lehetőség. A Pp. 170. és 199. §-ai, valamint a Pp. 320. § (1) bekezdése alapján a feleknek csatolniuk kell a meglévő okirataikat, azonban ezen túl – az előzetes bizonyítás esetein túl – a bíró még azt is megteheti, hogy ha a fél a Pp. 322. § (8) bekezdése szerint ezt indítványozza, okiratokat szerez be.

A *bizonyítási tájékoztatással* összefüggésben – ellentétben a régi Pp. hatálya alatti gyakorlattal – már nem kell általánosságban a bizonyítandó tényekről és a bizonyítási teherről a feleket tájékoztatni.⁷⁴ A Pp. 253. § b) pontja alapján a bíróság a felet „szükség esetén” látja el tájékoztatással, ami azt is jelenti, hogy a tájékoztatásra akkor van szükség, amikor a lefolytatandó bizonyítás elvben eredményre vezethet a feleknek. Jogi képviselővel eljáró felek esetében pedig a Pp. 237. § (2) bekezdését⁷⁵ is alkalmazni kell. A Pp. 317. §-a alapján áll fenn speciális tájékoztatási kötelezettség, amikor a szakértő alkalmazásának szükségessége merül fel, valamint abban az esetben, amikor a szakvélemény elkészítéséhez további, perben nem szolgáltatott adatok szükségesek, illetve hogyha a magánszakértői vélemény vagy a kirendelt szakértő véleménye aggályos.

A hatékony pervitel kapcsán a bizonyítással összefüggésben a Pp. szerinti *időbeli korlátokat* kell kiemelni: bizonyítási indítványt tenni főszabály szerint csak a perfelvétel lezárásáig lehet, bizonyos szűkebb körű kivételekkel. Ennek oka alapvetően az, hogy az érdemi tárgyalási szakban a bíróság a jogvitának a perfelvétel során meghatározott keretei között folytatja csak le a bizonyítást (és dönti el a pert) [Pp. 214. § (1) bekezdés]. Az indítvány a későbbi előterjesztés miatt nem lesz hatálytalan, azonban az elkészttség miatt a pénzbírság kiszabása nem csupán lehetőség, hanem kötelezettség is. Ezt támasztja alá a Pp. 183. § (5) bekezdése is, amely szerint azt a felet, aki perfelvételi nyilatkozatát úgy teszi vagy változtatja meg, hogy arra a perfelvétel során perfelvételi iratban vagy tárgyaláson korábban lehetősége volt, a bíróság pénzbírsággal sújtja. Ebből következően ugyan az elkésztett bizonyítási indítvány nem hatálytalan, emiatt önmagában nem mellőzhető (mert csak az érdemi tárgyaláson terjesztette elő a fél), azonban pénzbírsággal kell sújtani az előterjesztőt, még akkor is, ha önmagában ettől érdemben nem lesz gyorsabb az eljárás.

A perfelvételi nyilatkozatok előterjesztéséhez köthetően kiemelt szerephez jut a későbbi bizonyítási eljárásra is komoly hatást gyakorló *eventualitás (eshetőségi elv)*. Ez olyan objektív határvonalat jelent a felek számára, amely után főszabály szerint bizonyítékok, bizonyítási indítványok előterjesztése már nem lehetséges. Az elkésztett (vagy bírói felhívás nélkül) benyújtott perfelvételi irat⁷⁶ Pp. 203. § (2) bekezdés szerinti szankciója a bizonyítási eljárás két konkrét szabályának alkalmazását vonja maga után: az a) pont a 266. § (1) bekezdés alkalmazásához vezet, vagyis az ellenérdekű fél által állított tények valóságát

⁷⁴ Kivéve a jogi képviselő nélkül eljáró fél esetében, akinek a járásbírói eljárásban hasonló tájékoztatást lehet nyújtani, mint korábban.

⁷⁵ A bíróság az (1) bekezdésben foglaltakon túl tájékoztatja a feleket a bizonyíték rendelkezésre bocsátása, illetve a bizonyítás indítványozása elmulasztásának, valamint a bizonyítás esetleges sikertelenségének következményéről is.

⁷⁶ Pp. 203. § (1) bekezdés.

bizonyítás nélkül el kell fogadni (ha a bíróságnak nem merül fel kételye), a b) pont pedig a 276. § (5) bekezdésében foglaltakkal jár együtt, amely alapján a bíróságnak a fél által nem állított tényre vonatkozó bizonyítási indítványát mint szükségtelent el kell utasítania.⁷⁷ A Pp. 203. § (1)–(2) bekezdés szerinti preklúziót fokozza az objektív „pénzbírságolási hajlam”, a Pp. szinte kivétel nélkül mellőzi a bírói diszkréció lehetőségét, emiatt pedig kijelenthető, hogy az eventualitás az eljárásgyorsítás egyik legmarkánsabb eszköze.⁷⁸

Az elkészttség miatti jogkövetkezmények alkalmazásával összefüggésben azonban általánosságban is kijelenthetjük – akármelyik perbeli szakaszra vonatkozóan –, hogy amennyiben a bíróság például a Pp. szerinti kötelezően előírt pénzbírságkiszabási szankciókat nem alkalmazza, úgy nem teszi egyértelművé azt, hogy az eljárási szakaszon belül a fél általi mulasztással vagy egyéb, az eljárás elhúzódását eredményező magatartásával a Pevtv. 15. § (3) bekezdése szerinti, az eljárás előrehaladását nem szolgáló időtartam a fél érdekkörében merült fel, és elhárítható ok miatt telt el szükségtelenül.

A hatékony bizonyítás egyik legfőbb követelménye – annak hangsúlyozásával, hogy egyebekben a bíróság a fél által előterjesztett bizonyítási indítványhoz, a bizonyítás felvétele tárgyában hozott határozatához nincs kötve – a *szükségtelen, hiányos vagy alkalmatlan indítvány mellőzése* (Pp. 276. §). A mellőzés nyilvánvalóan a *túlbizonyítás* elkerülésére szolgál. A bizonyítás éppen attól hatékony (és időszerű) ugyanis, hogy:

- nem terjeszkedik túl az eljárásban figyelembe vehető releváns és olyan tények körén, amelyek vonatkozásában a felek tényállítást nem tettek;
- nem terjed ki olyan tényállításra, amely nélkül az eljárási szabályok rendelkezéseire tekintettel a jogvita amúgy is érdemben elbírálható lenne;
- a bizonyításra szoruló tényállítás tekintetében a lehető kevesebb bizonyítási eszköz felhasználására szorítkozik az adott tényállítás valóságtartalmának eldöntésekor.⁷⁹

A mellőzés kapcsán érdemes figyelmet szentelni a perfelvétel lezárását követő bizonyítási indítványok előterjesztésének kizártsága alóli szűk kivételek egyik esetének a Pp. 220. §-a szerinti *utólagos bizonyítására*. Ez egyfelől nagyon kivételes, és a félnek – 15 napos határidőn belül – egészen pontosan elő kell adnia azt, hogy az utólagos bizonyítás egyes esetei közül álláspontja szerint melyik valósult meg, az miért áll fenn adott esetben, és hogyha valamilyen feltétel valószínűsítésre szorul, akkor valószínűsítene is kell azt. Ha a fél indítványa a Pp. 220. §-ában foglalt feltételeknek nem felel meg, akkor azt figyelmen kívül kell hagyni (mellőzni kell), még abban az esetben is, ha egyebekben releváns lehetne.

Az érdemi tárgyalási szakban az eljárás esetleges elhúzódása szemszögeből az okirati bizonyítás és a tanúbizonyítás különösebb problémát alapvetően nem okozhat. Az utóbbival kapcsolatban talán csak szintén a mellőzés szükségességére lehet felhívni a figyelmet, azt illetően, hogy ugyanazon kérdés vonatkozásában 8-10 tanú meghallgatása indokolatlan,

⁷⁷ Lásd például Fővárosi Törvényszék: P.22.217/2018/8.

⁷⁸ ANNERL 2005: 88; SZIVÓS 2022: 69, 75.

⁷⁹ NYILAS 2016: 308.

ha már 3 másik tanú egyezően nyilatkozott arról (emiatt a többi tanú meghallgatása mellőzendő, gyorsítva ezzel a bizonyítási eljárást).

Gyakran késlelteti azonban a perek időszerű befejezését a szakértői bizonyítás indoklatlan elhúzódása. Az eljárás elhúzódásával összefüggésben a *magánszakértő igénybevétele* több problémát is felvet. A magánszakértő véleményének felhasználása iránti bizonyítási indítványt a felperesnek már a keresetlevélben elő kell terjesztenie, a magánszakértői véleményt azonban – amennyiben azt a keresetleveléhez nem csatolta – a bíróság felhívására, az abban meghatározott határidő alatt kell benyújtania. A gyakorlat azt mutatja, hogy a fél már a perindítást megelőzően beszerzi a magánszakértői véleményt, és azt a keresetlevél mellékleteként be is adja. Előfordul, hogy a magánszakértő nem tesz eleget a Pp. 303. §-ában foglalt kötelezettségének,⁸⁰ emiatt véleménye a Pp. 316. § (2) bekezdés b) pontja szerint aggályosnak tekintendő. Mivel az elmulasztott kötelezettségek – a szakvélemény kiegészítése útján – a per során pótolhatóak, az aggályosság kiküszöbölése érdekében célszerű a felperest már a perfelvételi szakban tájékoztatni erről, hogy annak időigénye ne terhelje a per érdemi szakát. Amennyiben pedig a bíróság kirendelt szakértőt alkalmaz, az eljárások időben való lebonyolítása miatt érdemes figyelni arra, hogy a vonatkozó indítványnak tartalmaznia kell a fél által megjelölt kérdéseket. Ezek lesznek ugyanis, amelyek meghatározzák azon (releváns) tényállítások körét, amelyekre ki kell majd terjednie a szakvéleménynek. Tehát a fél által feltett kérdések ugyan átfogalmazhatóak, de a kirendelésre csak a felek kérdéseivel érintett tényállítások körében van lehetőség.

Ugyancsak az eljárás elhúzódását eredményezheti, hogy magánszakvélemény benyújtása esetén a bizonyító fél ellenfele is indítványozhat magánszakértői bizonyítást. Amennyiben a két szakvélemény között szakkérdésben olyan ellentét áll fenn, amely a két szakértő együttes szóbeli meghallgatása során sem oldható fel, kirendelt szakértő alkalmazása indokolt. Ez esetben a magánszakértői bizonyítást követően kezdődik el a kirendelt szakértői bizonyítás, amely – az alább részletezettek miatt – önmagában is az eljárás elhúzódásához vezethet.

A szakértői bizonyítás elhúzódásának további tipikus okai az adott kérdést érintően kompetenciával rendelkező szakértő hiánya, illetve a szakértői vélemény előterjesztésének késedelme. Előbbi vonatkozásában nem sérti a pártatlan elbírálás követelményét az, ha a szóba jöhető szakértőkkel a bíróság rövid úton, telefonon konzultál, – konkrét adatok nélkül – afelől érdeklődve, hogy az adott szakértő rendelkezik-e a szükséges kompetenciával és kapacitással. A késleltető szakértői vélemény előterjesztésével összefüggésben pedig indokolt lehet már a kirendelő végzésben és később az esetleges előterjesztésre nyitva álló határidőt meghosszabbító végzésben is figyelmeztetni a szakértőt a pénzbírság kiszabása és a díjszökkenés lehetőségére.

A fentieket összegezve megállapítható, hogy bár az általam említett késedelmek miatt alkalmazható/kötelezően alkalmazandó jogkövetkezmények önmagukban valóban nem

⁸⁰ Például ha a magánszakértő az eljárása során az ellenérdekű felet nem vonja be, nem adja meg a lehetőséget, hogy részt vegyen a magánszakértő eljárásában.

gyorsítják a pereket, azok a Pevtv. 15. § (3) bekezdése miatt mégis szükségesek. A Pp. az eljárásbeli jogok rendeltetésellenes gyakorlásának valamennyi lehetséges esetét átfogja, és megszabja a visszaélésszerű joggyakorlás következményeit is, amelyeket az adott ügyben eljáró bíróságnak kell alkalmaznia. Ezen eljárási jogi jogkövetkezmények érvényesítésére külön perben nincs lehetőség, a régi Ptk. 5. §-a pedig nem a rosszhiszemű pivitel jogkövetkezményeinek megalapozására szolgál.⁸¹

A BÍRÓSÁGI IGAZGATÁS SZEREPÉRŐL RÖVIDEN

Nyilvánvaló – ahogy erre a dolgozat elején utaltunk –, hogy még a legcélravezetőbb perrendtartás és annak eljárást gyorsító rendelkezéseit a mindennapi gyakorlatban a legteljesebb mértékig alkalmazó bírói kar erőfeszítései sem képesek radikálisan javítani a peres eljárások időszerűségi (hatékonysági) mutatóit, ha ezt nem támogatják kellő mértékben az észszerű időn belüli eljárásra vonatkozó bírósági szervezeti, infrastrukturális és igazgatási szempontok. Ugyanakkor ennek az állításnak a fordítottja is igaz, tekintettel arra, hogy a bíróknak – még akár a legkevesbé a hatékonyságot szolgáló igazgatási struktúrában is – az igazgatási keretektől függetlenül, csak a jogszabályok és lelkiismeretük, legjobb tudásuk szerint kell eljárniuk. A pertartamok csökkenését leginkább támogató igazgatási és szervezeti módszerekkel sem érhető el az, hogy a perek ne húzódjának el a Pevtv. szerinti alapjogsértést előidéző objektív időtartamoknál tovább, ha az ügyeket tárgyaló bírók nem alkalmazzák ehhez a célhoz mérten az eljárási törvény hatékonyságot támogató rendelkezéseit.

Terjedelmi okokból ugyan bővebben nem tértünk ki rá, azonban az eljárásjogi rendelkezések hatékony alkalmazása és a bírósági igazgatási kérdések kéz a kézben járnak az eljárások indokolatlan elhúzódnak megelőzését lehetővé tevő úton. Az észszerű időn belüli eljárás akkor teljesebben ki lehátékonyabban, ha az azt lefolytatni képes és alkalmas, megfelelően (tovább)képzett, valamint – javadalmazással, illetve egyéb módon is – az időszerű és hatékony eljárásra kellően motivált bírák járnak el, azzal együtt, hogy az előbbieket megvalósítása érdekében elengedhetetlen az eljáró bírák célravezető ellenőrzését, kontrollját biztosító ellenőrzési rendszer kialakítása és fenntartása is. Az optimális pertartam csak országos és helyi szintű igazgatási eszközökkel biztosított keretek között, optimális munkateher mellett kérhető számon a bírótól.

Az időszerűség követelménye akaratlanul is felvet a bírósági igazgatási szervezeti keretek közé helyezhető személyi kérdéseket. Bár az ezzel összefüggő részletek – a bírák javadalmazásával, karrierrendszerével és ellenőrzésével kapcsolatos szabályok jelenlegi rendszere – álláspontunk szerint támogatandók, Bencze Máttyás szerint éppen az észszerű időn belüli eljáráshoz való jog kapcsán kritizálhatóak amiatt, hogy a bírói előmenetel támogatásának irányába mutatnak. Szerinte a legképzettebb és legrátermettebb bírók abban

⁸¹ Kúria Pfv. 20.367/2015/6.

érdekeltek, hogy felsőbb szintű bíróságon teljesítsenek szolgálatot, holott az észszerű időn túli eljárások zöme elsőfokon folyik. Mivel az elsőfokon ítélkező bírók is a felsőbb bíróságra kerülésben látják a kívánatos karrierívük következő állomását, ez magával hozza azt is, hogy a kevesebb gyakorlattal rendelkezők maradnak az alsóbb bíróságokon, akiknek a bizonyítási eljárás teljes körű lefolytatásával kell elvégezni a tényállás felderítésének szinte egészét. A bírák jelenlegi karrierlehetőségei tehát kimondatlanul, de egyértelműen arra ösztönzik a jó képességű és ambiciózus bíróságot, hogy a bírósági hierarchia minél magasabb fokára jussanak (a bírói munkával töltött idő mellett a magasabb bírói fórumokra történő beosztás magasabb illetményt is eredményez). Ez a törekvés azonban azzal a negatív következménnyel jár, hogy a bírói munka frontvonalában, az elsőfokú bíróságokon (különösen a járásbíróságokon) igen jelentős arányban rövidebb gyakorlattal rendelkező bírók ítélkeznek, akiknek tipikusan egyedül kell megküzdeniük a fent vázolt feladattal – holott nyilvánvaló, hogy aki a tényállás felderítésében, a bizonyítás lefolytatásában kiemelkedő teljesítményt nyújt, arra a rendszernek első fokon is nagy szüksége van. Ehhez képest a felsőbb szinteken dolgozó bírónak már jóval kevesebb feladatuk van a bizonyítással és a pervezetéssel, tulajdonképpen az elsőfokú bíró munkájának ellenőrzését végzik.⁸²

Nem lehet azonban elvitatni, hogy az észszerűidőn-belüliség követelményének megsértése elkerüléséért a bírósági igazgatás sokat tehet. Az egyik megkerülhetetlen intézkedés a *vizsgálat*. A bíró munkájának értékelési rendjéről és a vizsgálat részletes szempontjairól szóló szabályzatról rendelkező 8/2015. (XII. 12.) OBH utasítás 30. §-a részletesen rögzíti, hogy a bírói tevékenység időszerszerűségével kapcsolatban – a vizsgált időszakra – milyen tényezőket kell különösen górcső alá venni. Ezek közül a következők kapcsolódnak szorosán az észszerűidőn-belüliség követelményéhez: észszerű határidőn belüli kitézés, a beadványok vizsgálatára vonatkozó eljárás határidők betartása, a tájékoztatási és a bizonyítási szabályok érvényesülése, a bizonyítási indítványok elbírálása, a mulasztások szankcionálása, az elhalasztás vagy elnapolás indokoltsága, a pergazdaságosságra való törekvés, az eljárás határidőben történő írásba foglalás, a határozat jogerőre emelkedését követően a szükséges intézkedések időszerszerűsége, a két éven túli ügy miatti soron kívüli értékelés megállapításai, a soronkívüliség érvényesülése, a megkeresések határidőben való teljesítése, a felterjesztések és az iratok visszaküldésének határideje.

Az elhúzódó ügyek fokozott vizsgálata lehet az alapja az igazgatási ellenőrzés keretében azoknak az intézkedéseknek, amelyek érdemben hozzájárulhatnak a további elhúzódás megakadályozásához, és feltárhatják azokat a tényezőket, amelyek konkrét intézkedések ellenére – várhatóan – gátolják az időszerszerűségi mutatók érdemi javítását. Indokolt emiatt a bíróságot az észszerű határidők betartásában (előzetesen) támogató azon igazgatási megoldásokra koncentrálni, amelyek kapcsán a vezetők igazgatási munkája helyett inkább a szakmai tevékenységük kerül előtérbe. Az utólagos ellenőrzéseknek és vizsgálatoknak az a célja, hogy az eredmények számbavételét követően az érintett bíró a jövőben beépítse saját munkamódszereit közé az építő javaslatokat. Úgy véljük, hogy ebben a körben célszerű

⁸² BENCZE 2018: 17–18.

inkább arra kiemelt figyelmet fordítani, hogy a bírók hatékonyan vegyenek részt az időszerszerési mutatók javításában. Ehhez kötődően pedig elsősorban a *motivációt* és a *képzést* emelném ki. Utóbbi kapcsán előremutató lehet az OBH által bemutatott elhúzódo ügyek mentorprogramja szerinti egyéniesített támogató mentorálás továbbfejlesztése is. Ennek célja az lehet, hogy a már 1-1,5 éves folyamatban lévő ügyek monitorozása is megkezdődjön, a tárgyaló bírák olyan szakmai vezetői támogatást kapjanak, amely nem rájuk ró terhet. Az érintett ügyeket folyamatosan figyelemmel kísérő vezető – a bírói függetlenség maximális tiszteletben tartása mellett – coaching útján ügyenként olyan igazgatási és szakmai támogatást tud biztosítani, amely lefedi az általános ellenőrzési területeket. Emellett a szakmai felkészültség javításán túl hozzájárulhat ahhoz, hogy a felmerült jogértelmezési és perstratégiai kérdéseket az akár állandósított szakmai csoportokban megvitassák, és azok eljussanak a másodfokú tanácsokhoz is. Az érintett ügyekben nyújtott szakmai támogatás keretében összegyűlt tapasztalatok országos szintű, kapcsolattartókon keresztüli megosztásának fórumát is szükséges rendszeresíteni. Így kialakulhat egy olyan informális hálózrendszer, amellyel általánossá tehető a jó gyakorlatok becsatornázása, ez pedig közvetlen hatással lehet az ítélezés időtartamára.

Megemlítenénk még a *munkatehermérés* jelentőségét is. Ez a törvény előtti egyenlőséghez kapcsolódik, azon oknál fogva, hogy ha egyes bíróságokon dolgozó bírók átlagos munkaterhe jelentősen eltér, akkor ennek következtében ugyanaz a jogvita a leterheltebb bíróság előtt sokkal tovább tart, mint egy kisebb ügyterhet feldolgozó bíróság előtt [sértve ezzel az Alaptörvény XV. cikkének (1) bekezdés első mondata szerinti alkotmányos alapelvet, amely akkor teljesül feltétlenül, ha nemcsak átlagosan, hanem az országban mindenhol legalább nagyjából azonos és „elfogadható” időn belül zárulnak le az ügyek érdemi határozattal]. Tehát társadalmi jelentősége van: mivel a munkateher és annak elosztása kihat a perek időtartamára, a kérdéskörrel nem elsősorban önmagáért kell foglalkozni.⁸³

Az észszerű időn belüli eljárás alapfeltétele a bírák túlterheltségének elkerülése, a bírák munkaterhe közötti aránytalanság felszámolása, valamint az ügyeknek a bírósági szinten való egyenletes elosztása és ehhez kapcsolódóan a bírák létszámának az ügyérkezéssel arányos elosztása.⁸⁴ Az optimális pertartam megvalósítása olyan bírósági emberierőforrás- és teljesítménymenedzsmenttel kapcsolatos kérdéskörök szisztematikus feltárásához és a folyamatokba történő beavatkozáshoz vezethetnek el, mint például a személyzeti politika kialakítása, munkafolyamatok megszervezése, kompetenciamenedzsment, humán controlling, tehetségmenedzsment, javadalmazási csomag optimalizálása, kapcsolatok kialakítása a szervezeti működés érintettjeivel.

⁸³ ÖRKÉNYI 2022: 68.

⁸⁴ RAINER 2022: 106.

ÖSSZEGZÉS

„A polgári jogi konfliktus – társadalmi tömegjelenség”,⁸⁵ amelyből következően hosszú évtizedek óta kiemelt társadalmi elvárás a bíróságokkal szemben, hogy alkalmasak legyenek nagyszámú polgári per gyors, hatékony elbírálására, és bár a pertartam nominálisan folyamatosan csökken, a társadalmi elégedetlenség azóta sem szűnt meg teljesen.⁸⁶

A Pevtv.-vel együtt született új jogintézmény, a vagyoni elégtétel nemcsak a polgári eljárásjog szempontjából kiemelt jelentőségű, hanem annak emberi jogi és alkotmányjogi vonatkozásai miatt, valamint a vonatkozó EJEB-ítélet miatt még nemzetközi relevanciája is van. A bíróságok régi/új kihívások előtt állnak a törvény hatálybalépésével. Ezen új kártérítési jellegű jogorvoslati jogintézmény kitüntetett figyelemre számíthat a jogkereső állampolgárok felől is, hiszen érzékeny maga a téma is, amikor arról beszélünk, hogy a bíróságok rendeltetésükkel ellentétes módon jogellenes magatartást tanúsítanak, és felróhatóan kárt okoznak azáltal, hogy egyes eljárások észszerűtlen ideig húzódnak, holott az EJEB elvárja az államoktól, hogy a bíróságok képesek legyenek még megnövekedett ügyteher mellett is észszerű időn belül befejezni az ügyeket.⁸⁷

A fentiek okán álláspontunk szerint a korábbinál nagyobb figyelem irányul a bírák részéről a polgári perrendtartás azon szabályaira, amelyek alkalmazásával elkerülhető, hogy megalapozottnak bizonyuljanak a vagyoni elégtétel érvényesítésére irányuló kérelmek.

A szakirodalmi álláspont egységesnek mondható azt illetően, hogy a régi Pp. jogalkalmazási tapasztalatait leszűrve a jogalkotó az eljárás hatékonyságát hátráltató főbb problémákat azonosította, és a hatályos Pp. megalkotásával (és annak korrekcióját is eszközölve a Pp. novella hatálybaléptetésével, szintén főként a bírósági tapasztalatok beépítésével) a perhatékonyságot gátló perjogi jogintézményeket kivezetve, azok helyére leginkább új, a perhatékonyság növelését támogató szabályozási eszközöket vezetett be. Ilyen például az osztott tárgyalási rendszer, az anyagi pervezetés a bíróság részéről és fokozott elvárások a felekkel szemben, konkrétabb és feszebb permenetrend (megtartva az eljárási útvonalak rugalmasságát), az írásbeli előkészítés erősítése, a beadványokkal szembeni strukturális követelmények megfogalmazása, hatékony szankciók és kényszerítő eszközök beépítése, valamint a preklúzió.

A Pevtv. miatt érdemes az eddigieknél is nagyobb hangsúlyt fektetni azokra a bírói intézkedésekre, amelyekkel megelőzhetőek a bíróság érdekkörébe tartozó, egyébként elhárítható módon, de szükségtelenül eltelt időtartamok. Ezek a kritikus pontok véleményünk szerint a következők: kizárás⁸⁸ késedelmes intézése, hatásköri és illetékességi szabályok

⁸⁵ GÁSPÁRDY 1979: 296.

⁸⁶ MOLNÁR 2018: 54. „A perelhúzóadás miatti elégedetlenkedés univerzálisan jelen van, szinte függetlenül az aktuális helyzettől.” OBERHAMMER–DOMEJ 2008: 61.

⁸⁷ BÁN 1992: 226–227.

⁸⁸ A felek sűrűn élnek a kizárási kérelem előterjesztésének lehetőségével – ami a perek elhúzóását eredményezheti –, így a Pp. a nyilvánvalóan vagy ismételtlen alaptalanul kizárási kifogást benyújtó félle szemben pénzbírság kiszabását teszi kötelezővé. Lásd MÉHES 2020: 31.

téves alkalmazása, határozatlan vagy nem megfelelő (anyagi) pervezetés, szükségtelen bizonyítás, a rosszhiszemű pervitel elfogadása és ennek kapcsán szankciók alkalmazásának indokolatlan mellőzése, az eljárás nyugvásával felmerülő esetleges hibák, intézkedési határidők elmulasztása (írásba foglalási, kitűzési, felterjesztési késedelem), a tárgyalási napok kihasználása és az indokolatlan hatályon kívül helyezés.

Az új eljárásjogi kódex a korábbi perrendtartásnál sokkal hatékonyabb eszköz az eljárás elhúzódásának megakadályozására. Egyértelműen látható ugyanakkor, hogy ez az eszköz változatlanul a bíró kezében van, és bármennyire is alkalmas maga az eljárás kódex a megfogalmazott cél, az időszerű ítélkezés megvalósítására, ha ez az eszköz „kihasználatlan” marad,⁸⁹ akkor az eljárások pertartama érdemben nem fog csökkenni.

Bár a hazai polgári peres eljárások időszerűségi mutatói európai összehasonlításban kiválóak, ahhoz, hogy ez továbbra is fennmaradjon, illetve javuljon, a bíróknak és a bíróságoknak mint jogalkalmazóknak folyamatosan erőfeszítéseket kell tenniük. A rajtuk kívül álló körülményeken (szervezetrendszeri specifikumokon) túl a bírák kezében lévő eszköz az eljárás törvény lehető legnagyobb hatásfokú kihasználása. Ettől várhatóan nemcsak a pertartamok fognak rövidülni, hanem a jogalkalmazás a Pp. preambulumban is megfogalmazott, a polgárok szolgálatát biztosító, a magánjogi jogviták tisztességes eljárás elvén nyugvó rendezését és az anyagi jogok hatékony érvényre juttatását előmozdító gyakorlat felé is jobban közelíthet.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- ANERL, Andrew (2005): *Die innerprozessuale Präklusion von Parteivorbringen im Zivilverfahren*. Wien: Universitätsverlag.
- BACSÓ Jenő (1937): *Tudományos perjog*. Debrecen: Stúdium.
- BÁN Tamás (1992): Az európai emberi jogi egyezmény várható hatása a magyar bíróságok ítélkezésére. *Bírósági Határozatok*, 50(3), 226–227.
- BENCZE Máttyás (2018): A kor színvonalán? – Az új büntetőeljárás kódex válasza a jelen kihívásaira. *Pro Futuro*, 8(3), 11–36. Online: <https://doi.org/10.26521/Profuturo/2018/3/2870>
- CZINE Ágnes (2018): A tisztességes büntetőeljárás szabályai a régi és az új büntetőeljárás törvényben. In MOLNÁR Gábor Miklós – KOLTAY András (szerk.): *Bonus Iudex: Ünnepi kötet Varga Zoltán 70. születésnapja alkalmából*. Budapest: Pázmány Press, 55–67.
- CZOBOLY Gergely (2014): *A perelhúzóadás megakadályozásának eljárási eszközei*. PhD-diszertáció. PTE ÁJK Doktori Iskola. Online: <https://ajk.pte.hu/files/file/doktori-iskola/czoboly-gergely-istvan/czoboly-gergely-istvan-vedes-ertekezes.pdf>
- DÖME Attila (2015): Egy új eljárásjogi jogintézmény, az ún. közbenső végzés természetéről. *Magyar Jog*, 62(7–8), 452–455.

⁸⁹ RAINER 2022: 158.

- DÖME Attila (2017): Bizonyítás. *Internetes Jogtudományi Enciklopédia*, 2017. május 31. Online: <https://ijoten.hu/szocikk/bizonyitas>
- DUDÁS Attila – FAZAKAS Zoltán József – VERESS Emőd (2020): A legfelsőbb bíróságok bírúinak kinevezéséről – összehasonlító jogi szempontból. *Miskolci Jogi Szemle*, 15(2), 21–43. Online: https://matarka.hu/koz/ISSN_1788-0386/15evf_2sz_2020/ISSN_1788-0386_15evf_2sz_2020_021-043.pdf
- ÉLESS Tamás (2017): A tárgyalás szerkezete, perfelvétel, perhatékonyság. *Közjegyzők Közlönye*, 64(5), 13–18.
- ÉLESS Tamás – ÉBNER Vilmos (2014): A percezára – Az érdemi tárgyalás előkészítése. In NÉMETH János – VARGA István (szerk.): *Egy új polgári perrendtartás alapjai*. Budapest: HVG-ORAC, 377–392.
- ÉLESS Tamás – PARLAGI Mátyás (2014): Az érvényesített joghoz kötöttség. In NÉMETH János – VARGA István (szerk.): *Egy új polgári perrendtartás alapjai*. Budapest: HVG-ORAC, 355–361.
- ENDRÉDY András (2021): A perindítás megváltozott szabályai a polgári perrendtartás első novelláris módosítása alapján. *Miskolci Jogi Szemle*, 16(1/2), 97–110. Online: <https://doi.org/10.32980/MJSz.2021.1.955>
- GÁSPÁRDY László (1979): Konfliktushelyzetek a polgári jogi viszonyokban. *Gazdaság- és Jogtudomány – A Magyar Tudományos Akadémia Gazdaság- és Jogtudományi Osztályának Közleményei*, 13(1/2), 285–308.
- GIMESI Ágnes Zsuzsanna (2017): A bírói munka igazgatási szabályainak hatása a bizonyítás szükséges mértékére. In Kúria Büntető-Közigazgatási-Munkaügyi és Polgári Kollégiumai Joggyakorlat-Elemző Csoport: *Az ítéleti bizonyosság elméleti és gyakorlati kérdései. Összefoglaló vélemény*. Budapest: Kúria, 153–163. Online: www.kuria-birosag.hu/sites/default/files/joggyak/osszefogl_velemenye_iteleti_bizonyosság.pdf
- HERÉDI Erika (2018): A preklúzió jelentősége a megújult polgári perben. *Jogtudományi Közöny*, 73(3), 117–125. Online: http://real-j.mtak.hu/11299/3/JK_2018_3.pdf
- JUHÁSZNÉ ZVOLENSZKI Anikó (2016): A Pp. I. fejezetének múltja, jelene, jövője, avagy a törvény célja és alapelvei a kodifikációk tükrében. In GELLÉN Klára – GÖRÖG Márta (szerk.): *Lege et fide. Ünnepi tanulmányok Szabó Imre 65. születésnapjára*. Szeged: Iurisperitus, 262–273. Online: <https://juris.u-szeged.hu/download.php?docID=62437>
- KENGYEL Miklós (2003): *Magyar polgári eljárásjog*. Budapest: Osiris.
- KIRÁLY Lilla (2018): *Gyorsabb, egyszerűbb, olcsóbb, hatékonyabb?* Budapest: Akadémiai. Online: <https://doi.org/10.1556/9789634541905>
- KISS Daisy (2010): *Az ügyvédek nagy kézikönyve*. Budapest: CompLex.
- KISS Gábor – ERŐSS Mónika (2014): Keresetváltoztatás és eshetőleges kereset. In NÉMETH János – VARGA István (szerk.): *Egy új polgári perrendtartás alapjai*. Budapest: HVG-ORAC, 430–442.
- KÖBLÖS Adél (2017): Új megoldások az elsőfokú eljárás szabályaiban. *Közjegyzők Közlönye*, 64(2), 13–26.

- LÉGRÁDI István – VIRÁG Csaba – VÖLCSEY Balázs (2018): Értelmező rendelkezések. In VARGA István (szerk.): *A polgári perrendtartás és a kapcsolódó jogszabályok kommentárja I/III*. Budapest: HVG-ORAC, 35–46.
- LUDÁNYI Zoltán János (2018): Az előmenetel, mint a bírák jobb munkára ösztönzésének eszköze. In Országos Bírósági Hivatal: *Mailáth György tudományos pályázat 2017. Díjazott dolgozatok*. Budapest: Országos Bírósági Hivatal, 928–967. Online: https://birosag.hu/sites/default/files/Dijazott%20dolgozatok%20Mailath%20Gyorgy%20Tudomanyos%20Palyazat%202017._0.pdf
- LUGOSI József (2018): A keresettel érvényesített jog. *Magyar Jog*, 65(3), 145–154.
- MAGYARY Géza (1898): *A magyar polgári peres eljárás alaptanai*. Budapest: Franklin Társulat.
- MAROSI Ildikó – NAGY Gusztáv (2017): A bíróságok igazgatása. In CSINK Lóránt – VARGA Ádám (szerk.): *Bírósági-ügyészeti szervezet és igazgatás*. Budapest: Pázmány Press, 81–122.
- MÉHES Tamás szerk. (2020): *Polgári peres eljárásjogi alapismeretek*. Budapest: NKE. Online: <https://tudasportal.uni-nke.hu/xmlui/bitstream/handle/20.500.12944/15663/Polgari%20peres%20eljarasjogi%20alapismeretek.pdf?sequence=3&isAllowed=y>
- MÉSZÁROS Pál Emil (2021): *A polgári jog és a polgári eljárásjog alapelveinek kapcsolódása, illetve azok alkalmazása a polgári peres és nemperes eljárásokban*. PhD-disszertáció. PTE ÁJK Doktori Iskola. Online: <https://pea.lib.pte.hu/bitstream/handle/pea/34254/meszaros-pal-emil-phd-2022?sequence=1&isAllowed=y>
- MICZÁN Péter (2022): A polgári perbeli összefoglaló nyilatkozatról I. *Magyar Jog*, 69(2), 76–90.
- MOLNÁR Judit (2018): Hatékonyság és gyorsítás a polgári peres eljárásban. In CSÁKI-HATALOVICS Gyula Balázs – SZABÓ Krisztián (szerk.): *Eljárásjogi kodifikáció – nemzetközi hatások*. Budapest: Patrocinium, 39–56.
- NAGY Adrienn (2018): Új jogintézmények a polgári perbeli bizonyítás szabályozásában. *Jogtudományi Közlöny*, 73(1), 1–8. Online: http://real-j.mtak.hu/11299/1/JK_2018_1.pdf
- NAGY Adrienn (2019): Bizonyítás. In WOPERA Zsuzsa (szerk.): *Kommentár a polgári perrendtartáshoz*. Budapest: Wolters Kluwer, 721–850.
- NÉVAI László (1970): A pertartam alakulása a polgári eljárásban. *Magyar Jog*, 17(9), 535–539.
- NYILAS Anna (2016): A bizonyítási eljárás optimalizálása a polgári perben. *Jura*, 22(2), 304–316. Online: https://jura.ajk.pte.hu/JURA_2016_2.pdf
- ÖBERHAMMER, Paul – DOMEJ, Tanja (2008): Improving the Efficiency of Civil Justice: Some Remarks From an Austrian Perspective. In VAN RHEE, Cornelis H. – UZELAC, Alan (szerk.): *Civil Justice Between Efficiency and Quality: From Ius Commune to the CEPEJ*. Antwerp: Intersentia, 61–69. Online: www.academia.edu/15515370/Civil_Justice_between_Efficiency_and_Quality_From_Ius_Commune_to_the_CEPEJ
- ÖRKÉNYI László (2022): *A bírói munkateher komplex mérésének új lehetőségei eljárási, illetve anyagi jogi jogintézmények és tények figyelembe vételével*. PhD-disszertáció. SZTE ÁJK Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola. Online: <https://doktori.bibl.u-szeged.hu/id/eprint/11147/1/dolgozat%20nyilv%20vedesre.pdf>

- PÁKOZDI Zita (2017): A perindítás és a keresetlevél szabályai az új Pp.-ben. *Jogtudományi Közlöny*, 72(7–8), 345–350. Online: http://real-j.mtak.hu/10792/7/JK_2017_7-8_egybe.pdf
- PRIBULA László (2021): A polgári perrendtartás alkalmazásának gyakorlati tapasztalatai a bíróságok szemszögéből. *Miskolci Jogi Szemle*, 16(5), 458–469. Online: <https://doi.org/10.32980/MJSz.2021.5.1486>
- PUSKÁS Péter (2017): Perfelvételi szak. In PETRIK Ferenc (szerk.): *Polgári eljárásjog I–II*. Budapest: HVG-ORAC, 391–439.
- RAINER Lilla (2022): *Az észszerű időn belüli befejezés követelménye a polgári perben*. PhD-disszertáció. KRE ÁJK Doktori Iskola. Online: <https://doi.org/10.24395/KRE.2022.010>
- SZABÓ Imre (2017): Szakértelem és felelősség. *Jogtudományi Közlöny*, 72(9), 372–385. Online: http://real-j.mtak.hu/10792/43/JK_2017_9_egybe.pdf
- SZIVÓS Kristóf (2018): Az új Pp. hatásai az eljárások időszerűségére. In Országos Bírósági Hivatal: *Mailáth György tudományos pályázat 2017. Díjazott dolgozatok*. Budapest: Országos Bírósági Hivatal, 155–192. Online: https://birosag.hu/sites/default/files/Dijazott%20dolgozatok%20Mailath%20Gyorgy%20Tudomanyos%20Palyazat%202017_0.pdf
- SZIVÓS Kristóf (2021): Az eshetőségi elv alkalmazásának dogmatikai alapjai a polgári peres eljárásban. *Iustum Aequum Salutare*, 17(4), 281–300. Online: http://publicatio.bibl.u-szeged.hu/22993/1/13_SzivosK_IAS_2021_4_converted.pdf
- SZIVÓS Kristóf (2022): Az eventualitás elvének hatása a perfelvételi nyilatkozatok előterjesztésére. *Magyar Jog*, 69(2), 65–75.
- UDVARY Sándor (2021): Az első Pp. novella hatása az elsőfokú eljárásra. *Jogtudományi Közlöny*, 76(3), 129–139.
- Ügyforgalmi elemzés 2021. év. Online: https://birosag.hu/sites/default/files/ugyforgalom_2021.evv_.pdf
- VARGA István – ÉLESS Tamás szerk. (2016): *Szakértői javaslat az új polgári perrendtartás kodifikációjára*. Budapest: HVG-ORAC.
- VIRÁG Csaba (2020): Az új polgári perrendtartás alkalmazásának kihívásai. Bírői attitűdök a perrend egyes új jogintézményeivel kapcsolatban. *Bírósági Szemle*, 1(1), 14–25.
- VITVINDICS Mária – WOPERA Zsuzsa (2015): Az új polgári perrendtartás koncepciójának sarokkövei. *Fontes Iuris*, 1(1), 48–55. Online: <https://ojs.mtak.hu/index.php/fontesiuris/issue/download/742/430>
- VÖLCSEY Balázs (2021): Kérdések és lehetséges válaszok a Pp. Novella kapcsán. *Magyar Jog*, 68(5), 273–283.
- WALLACHER Lajos (2017): Az osztott perszerkezet bevezetésének közvetett hatásai az új polgári perrendtartásban. *Jogtudományi Közlöny*, 72(12), 529–535. Online: http://real-j.mtak.hu/10792/56/JK_2017_12.pdf
- WOPERA Zsuzsa (2021a): A dogmatika vagy a gyakorlat elsőbbsége? *Forum Acta Juridica et Politica*, 11(3), 477–485.

- WOPERA Zsuzsa (2021b): Jogtudomány kontra jogalkalmazás? A polgári perrendtartás novelláris módosításának irányai. *Miskolci Jogi Szemle*, 16(5), 715–728. Online: <https://doi.org/10.32980/MJSz.2021.5.1506>
- KRAMER, Xandra E. – VAN RHEE, Cornelis H. szerk. (2012): *Civil Litigation in a Globalising World*. Cham: Springer. Online: <https://doi.org/10.1007/978-90-6704-817-0>
- ZSITVA Ágnes (2017): Elsőfokú eljárás. In WOPERA Zsuzsa (szerk.): *A polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény magyarázata*. Budapest: Wolters Kluwer, 249–360.

Jogi források

1952. évi III. törvény a polgári perrendtartásról
1959. évi IV. törvény a Polgári Törvénykönyvről
2011. évi CLXI. törvény a bíróságok szervezetéről és igazgatásáról
2011. évi CLXII. törvény a bírák jogállásáról és javadalmazásáról
2013. évi V. törvény a Polgári Törvénykönyvről
2016. évi CXXX. törvény a Polgári perrendtartásról
2021. évi XCIV. törvény a polgári peres eljárás elhúzóásával kapcsolatos vagyoni elégtétel érvényesítéséről
- 6/2015. (XI. 30.) OBH utasítás a bíróságok igazgatásáról rendelkező szabályzatról
- 8/2015. (XII. 12.) OBH utasítás a bíró munkájának értékelési rendjéről és a vizsgálat részletes szempontjairól szóló szabályzatról

Dr. Boda Zoltán a Debreceni Egyetem Marton Géza Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola PhD-hallgatója. Fő kutatási területe az Emberi Jogok Európai Bírósága által elvárt hatékony jogorvoslat érvényesülése a hazai jogrendszerben. Ennek kapcsán az alapvető jogokat sértő elhelyezési körülmények miatti kártalanítással és az észszerű időn belüli eljáráshoz való joggal foglalkozik. 2022 óta a Debreceni Törvényszék közigazgatási ügyeket tárgyaló bírója.

Dr. Kocsán Annamária 2005-ben nyert bírói kinevezést a Debreceni Városi Bíróságra, 2010 óta megyei bírósági, illetve törvényszéki bíró a Debreceni Törvényszéken, polgári ügyszakban. Elsőfokú ügyekben és másodfokú tanácsban eljárva is ítélezik. Peres ügyeken túl nagy számban intézi a jelen cikk tárgyát is képező, a polgári peres eljárás elhúzóásával kapcsolatos vagyoni elégtétel érvényesítés iránt indult nemperes eljárásokkal kapcsolatos ügyeket.